

## עירובין פרק שמיני כיצד משתתפין

(עירובין פב, א)

משנה:

כיצד משתתפין בתחומין?

מניח את החבית ואומר "הרי זה לכל בני עירי, לכל מי שילך לבית האכל או לבית המשתה", וכל שקיבל עליו מבעוד יום (לסמוך על עירוב זה ולילך) - מותר; משתחשך - אסור, שאין מערבין משתחשך.

גמרא:

אמר רב יוסף: אין מערבין אלא לדבר מצוה (לא התירו חכמים לצאת חוץ לתחום על ידי עירוב אלא לדבר מצוה).

מאי קא משמע לן? תנינא: 'לכל מי שילך לבית האכל או לבית המשתה'!?

מהו דתימא אורחא דמלתא קתני - קא משמע לן.  
'וכל שקיבל עליו מבעוד יום' - שמעת מינה אין ברירה, דאי יש ברירה - תיגלי מילתא למפרע דמבעוד יום הוה ניחא ליה!?  
אמר רב אשי: הודיעוהו ולא הודיעוהו קתני (הודיעוהו מבעוד יום אף על פי שלא נתרצה מבעוד יום, ונתרצה משחשיכה - אמרינן הוברר שקודם זמן קניית עירוב דעתו לכך היה; לא הודיעוהו עד שחשיכה, מאי ברירה איכא? הא לא הוה ידע דאיכא עירוב דנימא דעתיה עליה הוא).

אמר רב אסי: קטן בן שש יוצא בעירוב אמו (עירבה אמו לעצמה ולא זיכתה לו בעירוב - מוליתו עמה, דכגופה דמי: דמסתמא דעתה עליה, דלא סגי ליה בלאו אמו).

מיתיבי [תוספתא עירובין פ"ו ה"ב [ליברמן] בשנוי]: 'קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו, ושאר צריך לאמו אין יוצא בעירוב אמו', ותנן נמי גבי סוכה כי האי גוונא (כלומר: וכי תימא בן שש - 'צריך לאמו' קרי ליה, הא ליכא למימר, דתנן נמי גבי סוכה כי האי גוונא, ופרשין התם הי 'קטן צריך לאמו') [סוכה פ"ב מ"ח]: 'קטן שאין צריך לאמו חייב בסוכה' (מחנכין ליה מדרבנן), והוינן בה: ואיזהו 'קטן שאין צריך לאמו'? אמרי דבי רבי ינאי: כל שנפנה ואין אמו מקנחתו; רבי שמעון בן לקיש אמר: כל שניעור ואינו קורא "אימא" "אימא" (כיון דלא קרי ההיא שעתא - לאו 'צריך' הוא)!

(ופרכין): סלקא דעתא גדולים נמי קרו (כלומר: לא משוית ליה 'אין צריך לאמו' עד שיחא נייעור משנתו ולא יקרא, אימא הא אי קרא "אימא" - 'צריך לאמו' משוית ליה? הא אפילו גדול דרכו בכך) - אלא אימא 'כל שניעור משנתו ואינו קורא "אימא" "אימא"' (דלא צוח עד דאתיא לקמיה - הוי 'אינו צריך לאמו'), וכמה (בר כמה שני הוי)? - כבר ארבע כבר חמש (קרי ליה 'אין צריך לאמו', כל חד לפום חורפיה; אלמא מכי הוי בר חמש - בעי לזכויה, וטפי מבר ארבע לא קרי ליה 'צריך לאמו' דליפוק).

(עירובין פב, ב)

אמר רב יהושע בריה דרב אידי: (ודאי כדאמרת: בן חמש אינו יוצא עד שיערבו עליו) כי קאמר רב אסי (ורב אסי נמי - בשעירבה אמו עליו קאמר) - (וקא משמע לן) כגון שעירב עליו אביו לצפון ואמו לדרום (דאם עירב עליו אביו לרוח אחרת - בתר אמו שדינן ליה), דאפילו בר שש נמי בצוותא דאמיה ניחא ליה.  
מיתיבי: 'קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו עד בן שש' - (הא ליכא למימר 'בשערב עליו זה לכאן וזה לכאן', דהא 'עד' קתני, דמשמע: בן שנה ובן שנים ושלש עד בן שש - יוצא בעירוב אמו, וכי היכי דבן שנה ובן שנים - בלא זיכוי עירוב קאמר, בן ארבע ובן חמש נמי בלא עירוב עליו קאמר) תיובתא דרב יהושע בר רב אידי (וכי נמי אמרינן 'עד' - ולא עד בכלל' הויא תיובתא דרב יהושע דתריץ דבן חמש צריך לזכות לו)?

תיובתא.

לימא תיהוי תיובתיה דרב אסי (ד'עד' - ולא עד בכלל משמע, ואיהו אמר אפילו בן שש)?

אמר לך רב אסי: עד ועד בכלל.

לימא תיהוי תיובתיה דרבי ינאי וריש לקיש (דמפרשי גבי סוכה בר ארבע ובר חמשא קרי ליה 'אין צריך לאמו', והכא תני 'יוצא בעירוב אמו', ותניא לעיל דקטן שאינו צריך לאמו אינו יוצא בעירובה)?

לא קשיא: הא דאיתיה אבוהי במתא (והתינוק נכנס ויוצא עמו - לא קרי ליה 'צריך לאמו' מבן ארבע ולמעלה), הא (וברייתא) דלא איתיה אבוהי במתא. (ורב יהושע לא מצי לשנויי הכי, דהא כי אותביניה לרב אסי לעיל, אם איתא דאית ליה לרב יהושע הא סברא - הכי הוה משני ליה לדבר אסי: בדליתיה לאבוה במתא, ונימא בדלא עירב שרי, ואשמעינן רבותא!)

תנו רבנן: 'מערכ אדם על ידי כנו וכתו הקטנים' ('על ידן' = בשבילן), על ידי עבדו ושפחתו הכנענים, כיון לדעתן כיון שלא לדעתן; אבל אינו מערכ לא על ידי עבדו ושפחתו העברים, [ולא] על ידי כנו וכתו הגדולים, ולא על ידי אשתו - אלא מדעתם. תניא אידך [תוספתא עירובין פ"ו ה"א ג' לברמן]: 'לא יערב אדם על ידי כנו וכתו הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו העברים ולא על ידי אשתו אלא מדעתן, אבל מערכ הוא על ידי עבדו ושפחתו הכנענים ועל ידי כנו וכתו הקטנים - כיון לדעתן וכיון שלא לדעתן, מפני שידן כידו; וכולן שעירבו ועירב עליהם רבן' (לרוח אחרת) - 'יוצאין בשל רבן, חוץ מן האשה מפני שיכולה למחות'. אשה מאי שנא (מעבד עברי ובנו ובתו הגדולים)? אמר רבה: אשה וכל דרמי לה. אמר רב: 'חוץ מן האשה מפני שיכולה למחות'; טעמא דמחי, הא סתמא (דאישתיקה, ולרוח אחרת נמי לא עירבה) נפקא בדבעלה; הא קתני רישא 'אלא מדעתם', מאי? לאו דאמרי "אין"? לא, מאי 'אלא מדעתם'? - דאשתיקו, לאפוקי היכא דאמרי "לא"! הא 'וכלן שעירבו ועירב עליהן רבן' יוצאין בשל רבן, וסתמא הוא, וקתני 'חוץ מן האשה' דלא נפקי? אמר רבא: כיון שעירבו - אין לך מיחוי גדול מזה.

משנה:

כמה הוא שיעורו?

מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד, מזונו לחול ולא לשבת - דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: לשבת ולא לחול; וזה וזה מתכוונים להקל (רבי מאיר סבר: בשבת אכיל איניש טפי, משום דבסיס תבשיליה, ואמרי אינשי: רוחא לבסימא שכיח; ורבי יהודה סבר: כיון דבשבת טועד שלש סעודות - אינו אוכל הרבה בכל סעודה).

רבי יוחנן בן ברוקה אומר: מככר בפונדיון, מארבעה סאין בסלע (ככר הלקוח מן הנחתום בפונדיון, כשנמכרים ארבע סאין בסלע; השתא סלקא דעתא חצי קב הוי שתי סעודות, כיצד? - שש מעות לדינר, מעה = שתי פונדיונים, נמצא דינר = י"ב פונדיונים, נמצא סלע = מ"ח פונדיונים; וסאה = ששה קבין, לארבע סאין - כ"ד קבין, הרי מ"ח חצאי קבין, חצי קב לפונדיון), רבי שמעון אומר: שתי ידות [שני שלישי] לככר, משלש לקב (רבי שמעון ממעט משיעור ואומר: תשע סעודות יש לקב, ודי לעירוב בשתי ידות של ככר של שלש ככרות לקב, נמצאת ככר השלימה = שלישית הקב, ושתי ידותיה הוו שתי סעודות), חצייה לבית המנוגע (סתמא היא, והכי קאמר: חצי ככר השלימה ששיעורו בה את העירוב, ובין למר בין למר לשהיית בית המנוגע לטמא בגדים; הנכנס - טמא מיד, דכתיב (ויקרא יד, טו) והבא אל הבית יטמא, אבל כבוס בגדים לא נאמרה בו עד שיששה כדי אכילה, דכתיב (ויקרא יד, טז) והאוכל בבית יכבס את בגדיו, ומקמינן לה בתורת כהנים לשוואה כדי סעודה ואף על פי שלא אכל; וחצי ככר זו הוי כדי אכילה; אף על גב דלרבי שמעון לענין עירובין הוי בככר שלש סעודות - התם הוא: דבשיעור העירוב נתכוונו כולן להקל, אבל שיעור סעודה - קים להו לרבנן הכי, ובעינן שיששה בכדי אכילת חצי ככר זו, והוא 'פרס' דכוליה הש"ס, על שם ששיעורה בפרוסה, כלומר: בחצי ככר), וחצי חצייה לפסול את הגוייה (האוכל אוכלין טמאין כחצי פרס - נפסלה גוייתו מלאכול בתרומה, ומדרבנן הוא: דאין אוכל מטמא אדם, ורבנן גזרו שהאוכלו יפסל בתרומה עד שיטבול, כדאמר בפרק בתרא דיומא (דף ב, טז): הנח לטומאת גוייה, דלאו דאורייתא).

גמרא:

וכמה מזון שתי סעודות (לרבי מאיר ולרבי יהודה קבעי)?

אמר רב יהודה אמר רב: תרתי ריפתא איכרייתא (שנושאין האכרים עמהם לשדה; 'אכרים' = מנהיגי שוורים).

רב אדא בר אבהה אמר: תרתי ריפתא נהר פפיתא (הוא מקום: נהר פפא). אמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה דרבא: אבוך כמאן (מהנך תנאי) סבירא ליה (בעירוב: כרבי יהודה או כרבי מאיר? דקיימא לן בעירוב לכל אדם כדי מזונו, ואם בא לשער בעצמו - באיזו ישער: בשבת או בחול)? כרבי מאיר סבירא ליה.

אנא נמי כרבי מאיר סבירא ליה, דאי כרבי יהודה - קשיא הא דאמרי אינשי 'רווחא לבסימא שכיח' (כלומר: המעיים מתרווחין לפנות מקום לדבר המתוק).

רבי יוחנן בן ברוקה אומר [מככר בפונדיון, מארבעה סאין בסלע; רבי שמעון אומר: שתי ידות לככר משלש לקב]:  
**תנא: 'וקרובים דבריהן'** (דרבי יוחנן בן ברוקה ורבי שמעון) **להיות שוין'**;  
 מי דמי? דרבי יוחנן [בן ברוקה] ארבע סעודתא לקבא, דרבי שמעון תשע סעודתא לקבא!  
 אמר רב חסדא: צא מהן שלישי לחנוני (רבי יוחנן בן ברוקה לא הזכיר חצי קב ששער לך אלא בככר הלקוח מן החנוני, בפונדיון, והרי החנוני משתכר בחצי קב שלקח בפונדיון שלישי ומוכר שני שלישי חצי קב בפונדיון, ובהך שני שלישי אשמעינן רבי יוחנן דאיכא שתי סעודות, הרי בחצי קב שלש סעודות).  
 ואכתי למר תשעה ולמר שית!  
 אלא כאידך דרב חסדא, דאמר: צא מהן מחצה לחנוני.  
 ואכתי למר תשע ולמר תמני?  
 היינו דקאמר **'וקרובים דבריהם להיות שוין'**.  
 קשיא דרב חסדא [שאמר שלישי לחנוני] אדרב חסדא [שאמר מחצה לחנוני]!!  
 לא קשיא: הא דקא יהיב בעל הבית ציבי (עצים לאפות; אין החנוני משתכר אלא שלישי), הא דלא יהיב בעל הבית ציבי [ואז מרוויח חצי].

**חצייה לבית המנוגע וחצי חצייה לפסול את הגוייה:**  
 תוספות מסכת עירובין דף פב עמוד ב ד"ה וחצי חצייה לפסול את הגוייה - והיינו שני ביצים; אומר ר"ת דפסול גוייה - גזירת קדמונים היתה, ולא מ"ח דבר דהאכל אוכל ראשון ואוכל שני; תדע דבפרק בתרא דיומא (דף פ: 9) סלקא דעתיה דהוי דאורייתא, ובעי למדרשיה מולא תטמאו בהם ונטמאתם **בם** [ויקרא יא. מג] ובי"ח דבר היו בקיאים, ואם היתה דאורייתא אם כן חסר להו! ועוד: דלשון 'פסול גוייה' משמע דדוקא פסול הגוף, דנפסל גופו מלאכול בתרומה, וגזירה דהאכל אוכל ראשון - פסול מגע הוא! אלא ודאי פסול גוייה גזרו קודם י"ח דבר הרבה, ולא גזרו על מגעו שיפסל, אלא גופו מלאכול בתרומה, וגזרו על טומאת פנים אטו טומאת חוץ: שהרואה אוכל תרומה אחר שאכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאים - סבור שמותר ליגע בהן גם בחוץ תרומה טהורה כמו שבתוך מעיו נוגעין זה בזה;  
 ודווקא בשני ביצים, אבל בכביצה - אף על פי שראוי לטמא אחרים - לא גזרו, דא"א שלא ישאר קצת בין השיניים והחניכין או מתעכל קצת במעיו, וכיון דאפקוה מכביצה - אוקמוה אשני ביצים, שהוא חצי הסעודה דבית המנוגע, ולרבי יוחנן בן ברוקה - אביצה ומחצה;  
 אבל במשקין טמאין שאינם מתעכלין ונכנס הכל במעיו לא בעינן יותר מרביעית, אבל בי"ח דבר, דהאכל אוכל ראשון גזרו אפילו בכביצה, ושיפסול תרומה במגע, כדמפרש טעמא בפרק קמא דשבט (דף יד.) משום דזמנין דאוכל אוכלין טמאין כו' ואין להאריך כאן.

(עירובין פג, א)  
**תנא: 'וחצי חצי חצייה לטמא טומאת אוכלין'** (לרבי יוחנן בן ברוקה כדאית ליה, דהיינו כביצה חסר רביע, שהרי הוא שיער בככר של רובע קב, כדאמר 'מחצה שכר לחנוני'; נמצא ככר בפונדיון רובע קב והן שש ביצים, חצייה שלש ביצים לבית המנוגע, וחצי חצייה = ביצה ומחצה לפסול את הגוייה, ולטומאת אוכלין - שלשה רביעי ביצה, ולרבי שמעון ששיער בככר משלשה לקב, ככר שלימה = שמונה ביצים, חצייה = ארבע, חצי חצייה = שתיים, חצי חצי חצייה = ביצה);  
 ותנא דידן, מאי טעמא לא תני טומאת אוכלין?  
 משום דלא שוו שיעוריהו להדדי (לא הויא שיעור טומאת אוכלין חצי שיעור פסול גוייה מצומצם, אלא יש שאומרים פחות ויש שאומר יותר), **דתניא:**  
**'כמה שיעור חצי פרס** (לפסול את הגוייה)?  
 (בביצים קטנים שיעורה, ואליבא דרבי שמעון, דאמר במתניתין 'שתי ביצים':)  
**שתי ביצים חסר קימעא, דברי רבי יהודה;**  
**רבי יוסי אומר: שתי ביצים שוחקות;**  
**שיער רבי שתי ביצים ועוד.**  
**כמה 'ועוד'?**

**אחד מעשרים כביצה'** (שיער רבי סאה אחת שהובאה לפניו, ומצא למנין קבין שבה יותר מכ"ד ביצים לקב, דהיינו לככר של שלישית הקב יותר משמונה, וחצייה יותר על ארבעה, וחצי חצייה = שתי ביצים ועוד = אחד מעשרים בבדיצה לכל ביצה, דהיינו לחצי פרס אחד מעשר בבדיצה תוספת; ויש ששונין אחד מארבעים בבדיצה, ומפרשי לשתי הביצים תוספת אחד מארבעים ותו לא, והמדקדק בלשון הזה - אי אפשר להעמידו לקמן; ואני - שניהן שמעתי);  
**ואילו גבי טומאת אוכלין תניא:**

**'רבי נתן ורבי דוסא אמרו: 'כביצה' שאמרו = כמה**  
**וכקליפתה;** (אלמא לא שוי לחצי שיעור דפסול גוייה, דאי לרבי יהודה - חסר קימעא בעי מיהוי, ואי לרבי יוסי - ביצה וקליפתה שוחקות בעי מיהוי, ואי לרבי 'ועוד' בעי, דהיינו טפי);

**וחכמים אומרים: כמוה בלא קליפתה'** (נמי זוטרי טפי אפילו מפלגי שיעוריה דחצי פרס דרבי יהודה).

אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא: זו (הן ברייתא דחצי פרס דלעיל) דברי רבי יהודה ורבי יוסי, אבל חכמים אומרים: כביצה ומחצה שוחקות, ומאן 'חכמים'? - רבי יוחנן בן ברוקה (ואוקימנא אליביה דבכר של רובע הקב = שש ביצים, שיעור לעירוב חציה שלש, חצי חציה ביצה ומחצה).

**פשיטא** (דהא רב חסדא גופיה הכי אוקמא לעיל: צא מהן מחצה לחנוני')! ? שוחקות אתא לאשמועינן.

כי אתא רב דימי - אמר: שיגר בוניוס (שם האיש) לרבי מודיא דקונדיס (שם הסאה) דמן נאוסא (מאותו מקום) ושיער רבי מאתן ושבע עשרה ביעין.

הא סאה - דהיכא? אי דמדברית (שהן ששה קבין, וקיימא לן קב = ארבעה לוגין, ולוג = שש ביצים, הרי כ"ד ביצים לקב) - קמ"ד הויא (לסאה), ואי דירושלמית (דאמר לקמן דעודפת שתות על סאה שהיתה בימי משה, ושתות הביאו מבחוץ, דהיינו חמישית כשיעור הראשון) - קע"ג הויא (הרי ניתוספו עשרים על מאה, וניתוספו חמישית על ארבעים דהיינו שמונה, וביצה חסר חומש על ארבעה - הרי תוספת כ"ט חסר חומש; תנם על קמ"ד - הרי קע"ג, ובההוא בציר חומשא לא דק), ואי דציפורית (דאמר לקמן: יתירה על ירושלמית שתות מלבר) - מאתן ושבע הויין (למאה) - עשרים תוספת, לשבעים - י"ד תוספת, שהן חומש של שבעים שניתוסף עליה חלק חמישי שמתחילה, שהוא חלק ששי למדה הגדולה, דהיינו 'שתות מלבר', כלומר: על החמשה הביאו ששי מן החוץ - הרי תוספת ל"ד; תנם על קע"ג - הרי ר"ז; ובתוספת של שלש הביצים חומשין לא דק, שהרי מחשבון הראשון חסר חומש, צא משלש אלה חומש - לא נשאר אפילו חצי ביצה)!!

לעולם דציפורית; אייתי חלתא, שדי עלייהו חלתא (בסאה זו שהובאה לפניו היתה סאה ציפורית וחלתה: שכשיטלו חלתה - תעמוד על סאה, ושיעור חלה = אחד מכ"ד, כדאמר בפרק 'חלון שבין שתי חצירות' (לעיל פ"א)), כמה הויין? - תמני (שהן אחד מכ"ד בקצ"ב, ולא דק בחלתן של ט"ו ביצים הנותרין, ועולה ליותר מחצי ביצה).

אכתי בצר ליה!

אלא אייתי 'ועוד' ות דרבי (ששיער ומצא לכל שתי ביצים של מדברית - אחד מארבעים בביצה, כדאמר דהוי לשמונים ביצים - ביצה, לק"ס - שתי ביצים, ולמ"ז הנותרין - יותר מחצי ביצה), שדי עלייהו.

אי הכי הוי ליה טפי (ממתן ושיבסר)!!

(ומשני): כיון דלא הוי כביצה - לא חשיב ליה. (כך שמעתי בלשון אחד, וקשיא לי בגוה: דאי דייקת בה שפיר - טפי מביצה הוי, שהרי ב'ועוד'ות של מ"ז ביצים שלא חשבת יש יותר מחצי ביצה, ובחלתן של ט"ו ביצים שלא חשבת יש יותר מחצי ביצה, וגם למעלה בתוספת ציפורית על ירושלמית נשארו שני חומשין שלא דקדקנו בהן;

ובלשון אחר שמעתי: אלא אייתי ועודות של רבי שדי עלייהו ודל חלתן מהכא, וכי פרכינן 'מתן ושבע הוי', אייתי ועודות דרבי אחת מעשרים לכל ביצה שדי עלייהו, דהו למאתן - עשר ביעי, הו מתן ושיבסר; אי הכי טפי להו 'ועוד'ות דרבי: אחד מעשרים לכל ביצה משבע ביצים וגם שני חומשין שלא דקדקנו בהן! ומשני: כיון דלא הוי ביצה לא חשיב ליה.)

תנו רבנן: 'סאה ירושלמית יתירה על מדברית שתות (מלבר), ושל ציפורית יתירה על ירושלמית שתות (ירושלמית ושתות מלבר), נמצאת של ציפורית יתירה על מדברית שליש'; 'שליש' דמאן? אילימא שליש דמדברית, מכדי שליש דמדברית כמה הוי? - ארבעין ותמניא (תילתא דקמ"ד הוי מ"ח), ואילו עודפא (דציפורית על מדברית) שיתין ותלת (דהא סאה ציפורית = ר"ז, כדאמרן לעיל, ומדברית קמ"ד)!! ואלא שליש דירושלמית (קאמר)? שליש דידה כמה הוי חמשין ותמניא נכי תילתא (דהא סאה ירושלמית קע"ג, כדאמרין לעיל), ואילו עודפא - שתין ותלת! ואלא דציפורי? שליש דידה כמה הוי? - שבעין נכי חדא (דשליש דידה ס"ט) ואילו עודפא ס"ג!!

אלא אמר רבי ירמיה: הכי קאמר: נמצאת סאה של ציפורי יתירה על מדברית קרוב לשליש שלה, ושליש שלה (דהוא ס"ט) קרוב למחצה דמדברית (דהוא ע"ב).

מתקיף לה רבינא: מידי 'קרוב' 'קרוב' קתני?

אלא אמר רבינא: הכי קאמר: נמצאת שליש של ציפורי ב'ועוד'ות של רבי יתירה על מחצה של מדברית שליש ביצה (כי משערת לה בועודות דאשכח בה רבי דשיער בה מתן ושיבסר, והוי שליש דידהו ע"ב ושליש ביצה, ויתירה על מחצה דמדברית שליש ביצה, דמחצה דמדברית = ע"ב).

תנו רבנן: (במדבר טו, כ) **ראשית עריסותיכם** [חלה תרימו תרומה כתרומת גרן כן תרימו אתה] -

(עירובין פג, ב)

**כדי עיסותיכם** (שאתם לשים במדבר עומר לגולגולת); **וכמה 'עיסותיכם' ? כדי עיסת המדבר ; וכמה עיסת המדבר ? דכתיב** (שמות טז, לו) **והעומר עשירית האיפה הוא ; מכאן אמרו : שבעה רבעים קמח ועוד חייבת כחלה** (איפה = שלש סאין; במנחות יליף לה בפרק 'התודה' (דף ע"א), דכתיב (יחזקאל מה, יא) **האיפה והבת תוכן אחד יהיה, וכתיב** (שם) **מעשר הבת - מן הכור, וכור שלשים סאין, מעשר דידיה כמה הוי? שלש סאין, והעומר עשירית של שלש סאין שהן י"ח קבין, שהן ע"ב לוגין; עשירית דשבעים לוגין = שבעה לוגין; עשירית של שני לוגין = חומש הלוג, והוא ביצה וחומשא, והיינו דקאמר שבעה רבעים ועוד; רבעים = רבעי הקב, דהיינו שבעה לוגין ועוד, ביצה וחומשא), **שהן שש של ירושלמית** (שהרי שש מדבריות נעשו חמש ירושלמיות; נשאר לנו לוג מִדְּבָרִי וחומשו, דביצה וחומשא הוי חומש הלוג; ביצה = חומש לחמש ביצים, והחומש ביצה הוא תוספת לביצה הששית - הרי לוג וחומשו, והן נעשין לוג ירושלמי שהרי שש חומשין אלו נעשו חמשה), **שהן חמש של ציפורי ; מכאן אמרו : האוכל כמדה זו - הרי זה כריא** (שאוכל כל צרכו) **ומכורך** (שאינו אוכל יותר מדאי, וכתיב (משלי יג, כה) **ובטן רשעים תחסר**) ; **יתר על כן רעבתן, פחות מכאן מקולקל כמעיו** .**

**משנה :**

**אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו** (אלו עם אלו, אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן) : **כל שגבוה עשרה טפחים - למרפסת** (מרפסת ארוכה היא והרבה פתחי עליות פתוחין לה וכולן יוצאין בסולם אחד לחצר וממנה לרשות הרבים, ואף על פי כן אין אוסרין, הואיל וגבוה מרפסת עשרה, שלא הלכו בסולם אלא להקל, ואמרין: תורת מחיצה עליו ואינו אוסרין, כדאמרין ב'כיצד מעברין' (לעיל דף נ"ב): **'סולם - תורת פתח עליו ותורת מחיצה עליו'** - והכל להקל; ומכל מקום שני רשויות הן, ואין מוציאין מזו לזו), **פחות מכאן - לחצר ; חוליית הבור** (קרקע שנטלו בחפירת הבור והקיפו בו פי הבור סביב) **והסלע גבוהים עשרה טפחים - למרפסת, פחות מכאן - לחצר ; כמה דברים אמורים ? - בסמוכה** (שהחוליא סמוכה למרפסת), **אבל במופלגת - אפילו גבוה עשרה טפחים לחצר ; ואיזו היא 'סמוכה' ? כל שאינה רחוקה ארבעה טפחים .**

**גמרא :**

**פשיטא**

1. **לזה כפתח ולזה כפתח** (שתי חצירות שלא עירבו, יש רשות אחת סמוכה להן ונוחה לשותיהן להשתמש בה כפתח זה שהוא נוח ליכנס) - **היינו חלון שבין שתי חצירות** (כלומר: הא - לא מיבעיא לן מאי דיניה אם אסור לשותיהן או מותר, דהיינו 'חלון שבין שתי חצירות', דתנן ביה: **דצו אחד מערבין, דצו שנים מערבין**; ואם לא עירבו ביחד - שניהם אסורים להשתמש בה אם רשות של ארבעה היא - דאין רשות פחות מארבעה; ומנלן דאסורים בה? - דהא גבי כותל שבין שתי חצירות תנן (לעיל, פ"ז מ"ב, דף ע"ב), **דזו בראשו פירות - אלו עולין מכאן ואוכלין**, וכן אלו, ובלבד שלא יורידו למטה; אלמא כל היכא דשוי לתרוייהו - אסרי אהדדי; וגם ברשות נמוכה מעשרה אמרין: מקום שאין בו ארבעה על ארבעה - מותר לבני רשות היחיד ולבני רשות הרבים לכתף עליו, דמקום פטור הוא; הא אית ביה ארבעה - אסור לתרוייהו; כל 'זריקה' - למעלה מעשרה טפחים, וכל 'שלשול' - עמוק מעשרה טפחים, וכל תשמיש נוח דקרינן ליה 'פתח' - לא גבוה קרקעיתו עשרה טפחים ולא נמוך עשרה טפחים);
2. **לזה בזריקה ולזה בזריקה** (כל רשות שהיא בין שתי רשויות, וקשה תשמישה לשותיהן: לזה גבוה עשרה ולזה גבוה עשרה, ואין יכולים להשתמש אלא בזריקה) - (הא לא מיבעיא לי, ד) **היינו כותל שבין שתי חצירות** (ואיסורן מפורש במשנה, דקתני **זבלבד שלא יורידו למטה**; אלמא: אסורים עם שניהן!);
3. **לזה בשלשול ולזה בשלשול** - **היינו חריץ שבין שתי חצירות** (דהוי נמי אסור לתרוייהו, דהא הפסק רשות חשיב; וכיון דתשמישו שוה לשניהם - אסורין בו, דאמר רב (לעיל דף ע"א): **חריץ שבין שתי חצירות עמוק מזו עשרה ולזה שוה לארץ - נותנין אותו לזה ששוה לארץ, דהוה לזה תשמיש בנחת ולזה בקשה כו'**; שמעינן מינה: דאי לשניהן בנחת או לשניהן בקשה - שניהן אסורין בו);
4. **לזה כפתח ולזה בזריקה** (כגון שחצר זו נמוכה וחצר זו גבוהה, ותל ביניהם גבוה מזו עשרה ולזו שוה לארץ) - **היינו דרבה בר רב הונא אמר רב נחמן** (בפרק 'חלון' (שם), דאמר: כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה וצדו אחד שוה לארץ - נותנין אותו לזה ששוה לארץ);
5. **לזה כפתח ולזה בשלשול** (כגון חצר גבוהה מן התל עשרה, דאינה משתמשת עליו בחול אלא בשלשול, וחברתה שוה לה) - **היינו דרב שיזבי אמר רב נחמן** (בפרק 'חלון' (שם));

לזה בשלשול ולזה בזריקה (כגון: חצר זו גבוהה מזה התל עשרה, חזו נמוכה ממנו עשרה) – מאי (לשניהם בקשה הוא, והרי הן שוין בו, ואוסרין זה על זה: דהא כל שלשול – אמרין דקשה הוא? או דילמא לגבי זריקה הוה שלשול תשמישו בנחת הוא, ומותר, וזה שבזריקה – אסור אם לא עירבו אלו עם אלו אלא אלו לעצמן ואלו לעצמן)?

אמר רב: שניהן אסורין, ושמואל אמר: נותנין אותו לזה שבשלשול, שלזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה, וכל דבר שתשמישו לזה בנחת ולזה בקשה – נותנים אותו לזה שתשמישו בנחת.

תנן: 'אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו, כל שגבוה עשרה טפחים – למרפסת, פחות מכאן – לחצר'; קא סלקא דעתך מאי 'מרפסת'?

(עירובין פד, א)

בני עלייה, ומאי קרו לה 'מרפסת'? דקסלקי במרפסת (בני עלייה – דגביהי מרפסת טובא, אבל דרך מרפסת זו עולין ויורדין, ותל שבחצר שהוא גבוה עשרה הוי נמוך מן העלייה עשרה, דהוי 'לזה בשלשול ולזה בזריקה', וקתני דבני עלייה מותרין בו); אלמא כל לזה בשלשול ולזה בזריקה – נותנין אותו לזה שבשלשול! כדאמר רב הונא לאותן הדריים במרפסת (כגון שיש בה דיוורין, דלדידהו הוי האי תל שבחצר שוה להן בתוך עשרה, או נמוך או גבוה מהם פחות מעשרה) – הכי נמי לאותן הדריין במרפסת;

אי הכי, אימא סיפא: 'פחות מכאן לחצר' – אמאי?: 'לזה בפתח ולזה בפתח' הוא (ותרוייהו בעי איתסורי ביה, דהא סתם מרפסת לא גביה טובא)? מאי 'לחצר'? – אף לחצר, ושניהן אסורין (כלומר: שתי הרשויות שולטות בו ואוסרין זה על זה); הכי נמי מסתברא (דמאי 'לחצר' = אף לחצר קאמר, ובדיוורין מרפסת עסקינן), מדקתני סיפא ('מופלגת אפילו גבוה עשרה הוי לחצר'): 'במה דברים אמורים? – בסמוכה, אבל במופלגת – אפילו גבוה עשרה טפחים לחצר'; מאי 'לחצר'?? אילימא לחצר ושרי (דשרי ליה לאשתמושי), אמאי (נהי נמי דמאי 'מרפסת' = בני עלייה, רשותא דתרווייהו היא: דלשניהן תשמישו בקשה: לחצר בזריקת גובה, ולעלייה בזריקה את משך ההפלגה ובשלשול את הנמוכות; ונהי דלשמואל שלשול לגבי זריקת גובה נוח הוא, הכא דאיכא שלשול חריקת משך – שוין הן לזריקת גובה ואמאי לחצר)? רשותא דתרווייהו הוה! אלא מאי (על כרחך) 'לחצר' = אף לחצר, ושניהן אסורין – הכי נמי מאי 'לחצר' = אף לחצר, ושניהן אסורין (לרב נמי, דמתוך לה בדיוורין מרפסת – מאי לחצר דקתני? אפחות מכאן אף לחצר, קאמר ואסורין)! שמע מינה.

תנן: 'חוליית הכור והסלע (או שיש בחצר סלע) שהן גבוהין עשרה – למרפסת (וקא סלקא דעתא לבני עלייה קאמר, וקשיא לרב); פחות מכאן – לחצר'; אמר רב הונא: לאותן הדריים במרפסת; תינח סלע (דהוי לבני מרפסת כפתח: שעל גביו הוי תשמיש ידיה, וגבוה שוה להן הוא), בור (שממלאים הימנו) מאי איכא למימר (תשמישתו בשלשול הוא, אפילו לבני מרפסת: שהרי מקרקעיתו דולין! ושמע מינה דהואיל ולבני חצר תשמישו בזריקה: שאין יכולין למלאות אלא אם כן זורקין דלי למעלה מן החוליא – יהבינן לה לבני מרפסת, דבשלשול, כשמואל)?

אמר רב יצחק בריה דרב יהודה: הכא – בבור מלאה מים עסקינן (דהוי כפתח לבני מרפסת); והא חסרא?

כיון דכי מליא שריא – כי חסרא נמי שריא. אדרבה, כיון דכי חסרא אסירא – כי מליא נמי אסירא! אלא אמר אביי: הכא – בבור מליאה פירות עסקינן. והא חסרי?

בטיבלא (שהן מוקצין מחמת איסור טבל, ואסורין לסלטל); דיקא נמי, דקתני דומיא דסלע (שאינו חסר) – שמע מינה.

ולמה לי למיתנא בור ולמה לי למיתנא סלע (ולמה לי למיתנא תרווייהו, הואיל ובדטיבלא מוקמת לה? בשלמא אי אמרת בבור מים קאמר, איצטריך בור לאשמעינן דאף על גב דבשלשול הוא לבני מרפסת – אפילו הכי לגבי חצר, דתשמישתיה בזריקה – נחת חשיב ליה לשלשול דמרפסת; אלא השתא: דבור וסלע שניהן תשמישתם על גבן – תרווייהו למה ליה? ליתני סלע ולא ליתני בור, הואיל וסוף סוף כדומיא דסלע בעית לאוקמיה? נהי דבור בלא סלע לא מצי למתני – דאם כן הוה אמינא בבור סתם קאמר, להכי איצטריך סלע: לגלויי עליה דבדטיבלא עסקינן, אלא סלע בלא בור ליתני)?

**צריכא:** דאי אשמעינן סלע - דליכא למיגזר, אבל בור - ליגזור: זמנין דמליא פירות מתוקנין (דשקלי מינייהו וחסרי, ואתו לידי שילשול) - צריכא. (ולא גרסינן 'אי תנא בור, אבל סלע לא': דהא בור בלא סלע לא מצי למיתני כדפרישית) תא שמע: 'אנשי חצר ואנשי עלייה ששכתו ולא עירבו' (אלו עם אלו), אנשי חצר משתמשינן בעשרה התחתונים (בכותל הבית בחצר אנשי חצר משתמשינן, דלדידהו כפתח ולבני עלייה בשלשול) ואנשי עלייה משתמשינן בעשרה העליונים (שהן מתחת לעלייה: אנשי עלייה משתמשינן, דסמוכין הן לבני עלייה, והוי לדידהו כפתח ולבני חצר בזריקה); כיצד? - זיז יוצא מן הכותל למטה מעשרה - לחצר; (זיז הבולט חוץ לכותל) למעלה מעשרה - לעלייה' (קא סלקא דעתא בעלייה גבוה טובא עסקינן, והאי 'למעלה' - לאו מן הקרקע מודד, אלא הכי קאמר: למעלה מתחתל טפח עשירי, כשתמדוד מן העלייה ולמטה - עשרה, דהיינו כדקתני רישא: בעשרה עליונים - אנשי עלייה משתמשינן) - הא דביני ביני (שבין עשרה עליונים לעשרה תחתונים, דהוי לחצר בזריקה ולעלייה בשלשול) אסור (לתרוייהו, כרב) ! אמר רב נחמן: הכא - בכותל תשעה עשר עסקינן (דליכא ביני ביני: דכל למטה מעשרה ידיה - לחצר בפתח ולעלייה בשלשול, וכל למעלה מעשרה ידיה - לחצר בזריקה ולעלייה בפתח), וזיז יוצא ממנו למטה מעשרה = לזה בפתח ולזה בשלשול; למעלה מעשרה = לזה בפתח ולזה בזריקה. (ובכותל עשרים לא מצי לאוקמיה, דאם כן - שמעינן מינה ראש טפח עשירי דלזה בשלשול ולזה בזריקה - אסור, דהא לא שרי תנא קמא אלא למעלה ולמטה; ובזיז רחב ארבעה עסקינן, דבציר מהכי לא הוה רשותא ומקום פטור הוא, ובטיל להכא ולהכא.)

#### (עירובין פד, ב)

**תא שמע:** ' (מתני היא [תוספתא עירובין פ"ו ה"כ] [ליברמן]): 'גזוטרטא שהיא למעלה מן היס': שני זיזין בולטין מן העלייה שעל שפת היס, וקובעין נסרים מזה לזה, והיא גזוטרטא, ותנן 'אין ממלאין ממנה בשבת' - לפי שהגזוטרטא רשות היחיד: שגבוה ורחבה הרבה, והיס כרמלית - אלא אם כן עשו לה מחיצה עשרה' בין למעלה בין למטה: שחוקקין נקב ארבעה, כעין פי בור, ועושין מחיצה סביבותיו למעלה או למטה, ומשלשל דלי וממלא, וחשיב כאילו פיות המחיצה יורדין וסותמין עד תהום, כדאמר בפרק קמא (דף י"א, ב) קל הוא שהקילו חכמים במים' שמחיצה תלויה מתרת בה'; ('וכן' לא גרסינן) שתי גזוטרטאות זו למעלה מזו (ואין מכוונות זו על זו, אלא משוכות זו מכנגד זו בתוך ארבעה): עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה (ועשו לעליונה הנקב והמחיצה ולא עשו לתחתונה, ובשבת זורקין בני תחתונה דלי שלהן על מחיצות העליונה ויורד לנקב ומשלשל ומושר ועולה) - שתיהן אסורות (למלאות) עד שיערבו (מפני שרשות שתיהן שולטות בו, וכגון שעשו אותה מחיצה בשותפות, כדמוקמינן לה בפירקין לקמן) ' (אלמא לזה בשלשול - לבני עליונה תשמיש מילוי זה בשלשול: שמשלשל לים, ולבני תחתונה בזריקה ושלשול, וקתני שתיהן אסורות', וכל שכן לזה בשלשול ולזה בזריקה לחודה) ! אמר רב אדא בר אבהה: בבאין בני תחתונה (ועולין בסולמות) דרך עליונה למלאות (דלתרוייהו בשלשול).

**אביי אמר:** כגון דקיימין בתוך עשרה דהדדי (שאין עליונה גבוהה מתחתונה עשרה, ואף על גב דאכתי לזה בקשה ולזה בנחת הוא: שיש מקצת זריקה עם השלשול, ואמר שמואל לעיל דכל תשמיש שהוא נחת לזה מזה נותנין אותו לנחת - לא תיקשי: דטעמא דהכא לאו משום תשמיש, אלא משום דכיון דבגו עשרה דהדדי קיימין - אין רשות שלישית לזו בלא זו, ואפילו לזה בפתח ולזה בזריקה: שאין חלוק רשות ביניהן, וכי אמרינן רשות שלישית הסמוכה לשתיים, לזה בנחת ולזה בקשה ניתנת לזה בנחת - הני מילי היכא דשתי הרשויות חלוקות בגובה עשרה, כגון חצר ועלייה וכגון שתי חצירות המובדלות עשרה בגובה קרקעיתן, או מחיצה עשרה ביניהן, או חריץ עשרה), ו'לא מיבעיא' קאמר (כלומר: וכי תימא הואיל ובתוך עשרה קיימין, וטעמא משום דאין לזו רשות בלא זו; ולא לאשמעינן לזה בשלשול ולזה בזריקה נותנין אותו לזה שבשלשול, מה לי עשו לעליונה מה לי עשו לתחתונה): לא מיבעיא עשו לתחתונה ולא עשו לעליונה, דאסירי: דכיון דבגו עשרה, דהדדי קיימין (דאיכא לאוקומי טעמא דאיסורא משום תשמיש השוה דהא סמוכות הן במשך הכותל בתוך ארבעה טפחים, כדמוקמינן לקמן [דף נ"ח, א] וגובהה נמי בגו עשרה דהדדי) - אסורן אהדדי; אלא אפילו עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה (דהוי לזה בשלשול ולזה במקצת זריקה ושלשול), סלקא דעתא אמינא כיון דלזה בנחת ולזה בקשה ליתביה לזה שתשמישו בנחת (כדשמואל, הואיל ומקצת קושי יש לזה מזה) - קא משמע לן: כיון דבגו עשרה קיימין - אסורן אהדדי (בלא שום טעם תשמיש).

כי הא דאמר רב נחמן אמר שמואל: 'גג הסמוך לרשות הרבים (שאינו מוקף חצר לכל צידו, אלא צידו אחד רשות הרבים; וסתם גג גבוה עשרה) - צריך סולם קבוע (מן העלייה לגג) להתיירו (לטלטל מן המרפסת לגג; דאי עביד ליה סולם - גלי דעתיה דסלקיה לגג מכח רשות הרבים, ואיהו ניחא ליה לאשתמושי ביה)'; סולם קבוע - אין, סולם עראי - לא (כיון דמסליק ליה כמאן דליתיה הוא), מאי טעמא (הא גג זה אינו לתשמיש בני רשות הרבים כלל)? לאו משום (דבהכי עסקינן): דכיון דבתוך עשרה דהדדי קיימי אסורן אהדדי (דלא גביהה מרפסת עשרה מרשות הרבים, וממנה עולין לגג, ופחות מעשרה הוא לה, אלמא אף על גב דמרפסת כפתח ולבני רשות הרבים אינו ראוי, כיון דמרפסת ורשות הרבים בגו עשרה - דהדדי קיימי - אסרי אהדדי, דאי לאו הכי - טעמא מאי ניהו? וכגון דמרפסת מגופפת היא למעלה, ופתחה בעשר

אמות לרשות הרבים, דאי לאו מגופפת היא סביב, כיון דלא גביהה עשרה - כרמלית היא, וסולס לא מהני לה, דקא מטלטל מכרמלית לרשות היחיד) ! ?

**מתקיף לה רב פפא: ודילמא** [לא מסיבה זו אלא] **כשרבים מכתפין עליו בכומתא וסודרא** (שרגילין לתת עליו בחול כובעין ומעפורת, ותשמיש נוחה והגון הוא להם למשאוי קל כזה). (ואף על פי שאינו ראוי להם לכיתוף משאוי כבד, כדאמר בייציאות השבת' (שבת דף תא,): תשעה חזו לכתוף אבל עשרה - לא, הני מילי למשאוי כבד, ומיהו לכומתא וסודרא - חזו: כשבני אדם עייפין בימות החמה, נוטלין כובעיהן וסודרן מראשיהן עד שיפוח הרוח בהן, הלכך אסרי עלייהו ואפילו לא קיימא מרפסת בגו עשרה, ולא דמו לרשות שבין שתי חצירות לזו בפתח ולזו בזריקה: דחצר - לאו תשמישתיה בהני כובעים קלים אלא בכלים כבדים, וכי גבוה כותל עשרה - לא חזי לתשמישתיה דחצר, ונותנין אותו לזה שבפתח, אבל לבני רשות הרבים חזי;

ואית דמוקי להא דרב נחמן בגג פחות מעשרה, ואי אפשר, דאם כן הוה ליה כרמלית: דכל רשות שרחבה ארבעה ואינה גבוהה עשרה אצל רשות הרבים - כרמלית היא, וכיון דהכי הוא, סולס מאי מהני? ואני שמעתי: **בגו עשרה דהדי** - שאינו רחוק מרשות הרבים עשרה, ואי אפשר לומר כן, שלא שיערו חכמים עשרה לשבת אלא בגובה ולא שיערו ארבעה אלא במשך!)

**אמר רב יהודה אמר שמואל:**

(עירובין פה, א)

**בור שבין שתי חצירות** (הפרדות זו מזו ומפסיק ביניהן כעין מבוי קטן ואין דיוורין פתוחין לו), (והבור באותו הפסק) **מופלגת מכותל זה ארבעה ומכותל זה ארבעה** (דאי לאו הכי: דמופלג [ארבעה] - הוי תשמישו בנחת, והוי כמו שהבור חציה בחצר זו וחציה בחצר זו, שרשות שניהן שולטת בה, ותנן במתניתין 'בור שבין שתי חצירות אין ממלאין הימנה בשבת' שזה אוסר על זה עד שיערבו או עד שיעשו מחיצה תלויה [ב] בור - כך השיב ר"י) - **זה מוציא זיז כל שהוא** (מכתלו עד לבור) **וממלא** (דרך חלונן) **וזה מוציא זיז כל שהוא וממלא** (דכיון דמופלגת ארבעה - לא שלטי ביה לאסור זה על זה, ומשום שיהא רשות לשניהן במבוי נמי ליכא: שאין דיווריהן פתוחין לחצר לצאת ולבא ברגל, ואין תשמישתן בכך - אלא דרך אויר); (ובדין הוא דזיז נמי לא ליבעי, אלא משום היכר בעלמא: שלא ישתמשו ברשות אחרת של שנים בלא עירוב, משום הכי מתקני הכא פורתא; ודכוותה אתמר במסכת שבת בפרק 'הזורק' (דף קב,): ספינה - רב הונא אמר: מוציא הימנה זיז כל שהוא וממלא, ומוקמינן לה התם דאינו אלא היכר בעלמא: דלא ליתיה לטלטולי מכרמלית אחרת לרשות היחיד, ויס לגבי מילוי סבידא ליה דלאו כרמלית היא אלא קרקעיתא, אבל אוירא דמיא - מקום פטור הוא, דמיא כמאן דליתנהו דמו;)

**ורב יהודה דידיה אמר: אפילו קניא** (דלא מינכר כולי האי - שרי).  
**אמר ליה אביי לרב יוסף: הא דרב יהודה** (דבעי תיקון כל שהוא) -  
**דשמואל היא** (משמואל רביה גמר לה דצריך תיקון קצת), **דאי דרב** (דהוה נמי רביה) - (מיניה לא גמר לה, ד) **הא אמר: אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר** (אין אדם אוסר על חבירו בתשמיש מופלג כזה שצריך לזרוק דלי באויר ארבעה טפחים, ואפילו קניא לא צריך).  
**ודשמואל מהיכא** (מאיזו מימרא דשמואל סלקא דעתיה דאביי למשמע דרב יהודה משמואל גמר לה)? (סלקא דעתך השתא דכי שמעה אביי להא דרב יהודה - מילתא באנפי נפשיה שמעה: 'אמר רב יהודה: בור שבין שתי חצירות מופלגת ארבעה מכאן ומכאן זה מוציא קנה כל שהוא וממלא וכו', ולא שמעה בהדיא הא דשמואל, דאי עלה דהא דשמואל דזיז כל שהוא שמעה אביי להא דרבי יהודה - מאי תיבעי לן 'דשמואל מהיכא'? הא הכא אשמעינן שמואל בהדיא דבעי תיקון.)

**אילימא מהא: דאמר רב נחמן אמר שמואל: 'גג הסמוך לרשות הרבים צריך סולם קבוע להתיירו** (ואי לא - בני רשות הרבים אסרי עליה דרך אויר: שאין גג זה ראוי לתשמישן אלא אם כן זורקין עליו שום דבר, דסתם רשות הרבים איכא חפופי סמוך לכתלים, ומתרחקים על כרחן) - **דילמא כדרב פפא** (שתשמיש גמור הוא להן בכומתא וסודרא)?

**אלא מהא: זה מוציא זיז כל שהוא וממלא וזה מוציא זיז כל שהוא וממלא** (דאביי שמעה לדרב יהודה אמילתיה דשמואל, והכי קאמר אביי: הא דבעי רבי יהודה קניא - משמואל גמר לה דבעי תיקון, ואתא לאשמעינן דשמואל רביה - לאו זיז דוקא אמר; דכיון דלא בעי זיז ארבעה - דהא 'זיז כל שהוא' אמר - יליף רב יהודה מיניה דהוא הדין לקניא); **טעמא** - **דאפיק, הא לא אפיק** - **אמרינן אדם אוסר על חבירו דרך אויר!**  
**ודרב מהיכא** (מהיכא שמעינן דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר)?

**אילימא מהא** [עירובין פ"ח מ"ח]: **'שתי גזוזטראות זו למעלה מזו, עשו מחיצה לעליונה ולא עשו מחיצה לתחתונה - שתיהן אסורות עד שיערבו'**, **ואמר רב הונא אמר רב: לא שנו אלא בסמוכה** (שאין עליונה משוכה מכנגד התחתונה במשך הכותל ארבעה טפחים, ואף על גב דגבוהה ממנה עשרה; רב לטעמיה, דאמר: לזה בשלשול ולזה בזריקה - שניהן אסורין, דתשמיש דשלשול וזריקה חשיב תשמיש), **אבל במופלגת** (מכנגדה) **ארבעה - עליונה מותרת ותחתונה אסורה** (כיון דאין לתחתונה כאן אלא תשמיש מופלג במשך זהו 'אויר', ולא תשמיש הוא; לא מצינו לשון 'הפלגה' בש"ס בגבוהה אלא במשכה, כדתנן במתניתין **זמה דברים אמורים? - בסמוכה** כו'), **דלמא שאני הכא** - **דכיון דלזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול לחודיה** (דכיון דלזה בזריקת אויר וזריקת גובה ושלשול, ולזה בשלשול לחודיה: שמשלשל דלי לים) - **כלזה בזריקה ולזה בפתח דמי** (אבל גבי בור דשניהן שוין בהפלגה - לעולם אימא לך דאסרי)?

אלא מהא: דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא אמר רב: שני בתים ושלש חורבות ביניהם (מחיצות פרוצות זו לזו, ואין בהן דירין, ואין להן בעלים אלא בני הבתים האלו, ויש חלונות בבתיים פתוחין לחורבה), זה משתמש בסמוך שלו על ידי זריקה, וזה משתמש בסמוך שלו על ידי זריקה (זה משתמש בחורבה הסמוכה לו דרך חלונות על ידי זריקה, הואיל ואין לו בה תשמיש גמור בחול: שאין לו בה פתח פתוח לה אלא חלון - אין פירצת המחיצה אוסרת, ומותר להשתמש בכולה, והוא אינו יכול להשתמש דרך חלון למרחוק אלא על ידי זריקה, וחבירו אינו אוסר עליו ואף על פי שמשתמש בה בחול בזריקה: שזורק דרך אויר שלו בפירצה עד תוך חורבה זו - אינו אוסר על חבירו דרך אויר, שאין לו עליו תשמיש אלא על ידי אויר; אבל בסמוכה לחברו - לא ישתמש אפילו בזריקה, הואיל ויש לחברו בה תשמיש נוח בשלשול סמוך לחלוננו),

(עירובין פה, ב)

והאמצעי אסור (לקמיה מפרש טעמא: דעבידא כחצובה, ושניהם - הבתים סמוכים; ואף על גב דאיכא לאקשויי דבור דלעיל דמי לאמצעי, שהרי שני הבתים סמוכין לאויר המבווי! ואי משום שיש הפסק ארבעה בינו לכל אחד, הכא נמי איכא הפסק כל חלל חורבה האמצעית וכולה אסורה לזה ולזה אפילו רחבה כמה אמות, וגבי חלל המבווי נמי ליסרו אהדדי! - לא תיקשי: דאלו חורבה משתמשין בה תשמישות הרבה, בין בסמוך בין ברחוק, אבל הכא ליכא תשמיש אלא מילוי, וההוא - על ידי הפלגת אויר ארבעה הוא).  
יתיב רב כרונא וקאמר להא שמעתא. אמר ליה רבי אל-עזר בר בי רב: אמר רב הכי? (בתמיה: דרבי אליעזר סבר: מדאמר רב 'אמצעי אסור' ואף על פי שיש הפסק אויר חורבה בינו ולבתיים - שמע מינה אדם אוסר על חברו דרך אויר סביבא ליה, וטעמא דסמוכין מותרין - משום דתשמישן קשה לחיצונים);

אמר ליה: אין!

אחוי לי אושפזיה!

אחוי ליה, אתא לקמיה דרב, אמר ליה: אמר מר הכי?

אמר ליה: אין!

אמר ליה: והאמר הוא דאמר 'לזה בשלשול ולזה בזריקה שניהן אסורין' (אלמא אף על גב דשלשול נוח מזריקה, הואיל דאינו ממש לאחד מהן כפתח - לא שרינן ליה לחד מיניהו, והכא נמי: מאחר דאינו כפתח לא לזה ולא לזה, אף על גב דנחת לזה מזה - ליתסרו)?  
אמר ליה: מי סברת דקיימי כשורה (זו אצל זו, שתהא החיצונה מפסקת בין הבית ולאמצעי דתיסק אדעתך אדם אוסר דרך אויר סביבא לי, דתיקשי לך סמוכין נמי ליתסרו)? לא!  
דקיימי כחצובה (ושלשתן סמוכין לבתים: האמצעי כנגד השתים, כשלשה רגלי הקנקן; הלכך הסמוכין מותרין: דאין אדם אוסר על חברו דרך אויר, והאמצעי אסור - דשניהן משתמשין בה בשלשול, ורשות שניהם היא; ואף על גב דשתיים הסמוכות פרוצות לאמצעי האוסר - לא אחמור רבנן במקום שאין לו תשמיש גמור שיהא אסור משום פרוץ).

אמר ליה רב פפא לרבא: לימא שמואל (דאמר אדם אוסר על חברו דרך אויר) לית ליה דרב דימי, דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: 'מקום שאין בו ארבעה על ארבעה - מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו, ובלבד שלא יחליפו' (שמואל לית ליה דרב דימי - דהא מקום שאין בו ארבעה, כיון דלית ביה שיעור מקום - הנחה ידידה לאו הנחה היא, והרי הוא כאויר בעלמא, וקאמר מותר בלא שום תיקון - ושמואל הוצאת זיז בעי)!

התם רשויות דאורייתא, הכא רשויות דרבנן (שניהן רשות היחיד, ואין אוסרין מזה לזה אלא מדרבנן), וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.  
אמר ליה רבינא לרבא: מי אמר רב הכי (זה משתמש בסמוך לו על ידי זריקה ואין חבירו אוסר עליו דרך אויר)? והא איתמר: 'שני בתים (של אדם אחד) משני צידי רשות הרבים, רבה בר רב הונא אמר רב: אסור לזרוק מזה לזה (ואף על גב דכי סגי - באויר רשות הרבים למעלה מעשרה קא סגי, וקאמר דאוסר עליו אוירן של בני רשות הרבים אף על פי שאין להם כאן תשמיש), ושמואל אמר: מותר לזרוק מזה לזה!'  
אמר ליה: לאו מי אוקימנא דמדלי חד ומתתי חד (אחד גבוה ואחד נמוך), זימנין דמגנדר ונפיל (שמא יזרוק מן הנמוך לגבוה ולא יגיע ויפול לרשות הרבים) ואתי לאיתויי (ולשמואל, דאמר מותר - לא קשיא ידידה אדידה: דאמר אדם אוסר על חבירו דרך אויר, דהא אמרינן ברשויות דאורייתא שמואל מודי).

משנה:

הנותן את עירובו (עירובי חצירות) בבית שער, אכסדרה, ומרפסת - אינו עירוב, והדר שם (בבית שער שבחצר) אינו אוסר עליו (על בעל חצר, ואין צריך ליתן את הפת, דלאו דירה היא);  
בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות - הרי זה עירוב, והדר שם (אם השאיל בעל הבית בית התבן שלו לאחר לדור שם) - אוסר (אוסר עליו בחצר הואיל ופתוח לחצר);

רבי יהודה אומר: אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית (שיש לבעל הבית מקום בדירתו של זה שנותן שם כליו להצניע) - אינו אוסר (דכל רשותא דחצר - ידידה הוא, כאילו דר עמו בבית).

גמרא:

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת: כל מקום שאמרו 'הדר שם אינו אוסר' - הנותן את עירובו אינו עירוב, חוץ מבית שער דיחיד (דחצר של יחיד ומתניתין - בבית שער דחצר דרבים עסקינן); וכל מקום שאמרו חכמים 'אין מניחין בו עירוב' - מניחין בו שיתוף, חוץ מאויר מבוי. (עירוב משום דירה: דמערב להו לבתי דירה כאילו כל בני הבתים דרין כאן, הלכך אי לא חזי לדירה - לא מצי שרי, אבל שיתוף - לאו משום דירה הוא, דהא לא בתים שייכי ביה אלא חצירות! הלכך לאו דירה בעינן אלא מקום המשתמר, כגון חצר, אבל אויר דמבוי - לאו משתמר הוא.) מאי קא משמע לך? תנינא: 'הנותן את עירובו בבית שער, אכסדרה ומרפסת - אינו עירוב'; עירוב הוא דלא הוי, הא שיתוף הוי?! בית שער דיחיד ואויר דמבוי איצטריכא ליה, דלא תנן. תניא נמי הכי (דמניחין בו שיתוף): 'הנותן את עירובו בבית שער, אכסדרה ומרפסת ובחצר ובמבוי - הרי זה עירוב'; והתנן 'אין זה עירוב'?

אימא 'הרי זה שיתוף'.

שיתוף במבוי לא מינטר! ('מי מינטר' לא גרסינן, דטעמא לאו משום נסירותא הוא.)

אימא 'בחצר שבמבוי'.

אמר רב יהודה אמר שמואל: 'בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום, פת שעל השלחן סומכין עליהן משום עירוב' ואמרי לה 'משום שיתוף'.

אמר רבה: ולא פליגי: כאן במסובין בבית, כאן במסובין בחצר.

אמר ליה אביי לרבה: תניא דמסייע לך: 'עירובי חצירות בחצר ושיתופי מבואות במבוי', והוינן בה: עירובי חצירות בחצר?

והתנן 'הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו

עירוב' - אימא 'עירובי חצירות בבית שבחצר' (לאפוקי בית שבחצר אחרת), שיתופי מבואות בחצר שבמבוי (לאפוקי חצר שאינה פתוחה לו).

רבי יהודה אומר: אם יש שם תפיסת יד [של בעל הבית - אינו אוסר]:

היכי דמי 'תפיסת יד'?

כגון חצירו של בונייס בן בונייס (עשיר הוה, ומשאיל בתים שבחצר לאחרים, והיו לו כלים בכולן, שמתוך עושרו היו לו כלים הרבה); אתא לקמיה דרבי, אמר להו: "פנו מקום לבן מאה מנה" (כלומר מקום חשוב); אתא איניש אחרינא, אמר להו:

(עירובין פו, א)

רבי יהודה אומר: אם יש שם תפיסת יד [של בעל הבית - אינו אוסר]:

היכי דמי 'תפיסת יד'?

כגון חצירו של בונייס בן בונייס (עשיר הוה, ומשאיל בתים שבחצר לאחרים, והיו לו כלים בכולן, שמתוך עושרו היו לו כלים הרבה); אתא לקמיה דרבי, אמר להו: "פנו מקום לבן מאה מנה" (כלומר מקום חשוב); אתא איניש אחרינא, אמר להו:

(עירובין פו, א)

"פנו מקום לבן מאה מנה (כלומר מקום חשוב יותר בין גדולים לפי כבוד עשרו)!"

אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי: רבי! אביו של זה (בונייס) יש

לו אלף ספינות בים וכנגדן אלף עיירות ביבשה!

אמר לו: לכשתגיע אצל אביו - אמור לו: אל תשגרהו בכלים הללו

לפני (שאין נראה עשיר כל כך)!

רבי - מכבד עשירים; רבי עקיבא - מכבד עשירים; כדדרש רבא בר

מרי (תהלים סא, ח) ישב עולם לפני אלהים חסד ואמת מן יצרנהו: אימתי ישב עולם לפני

אלהים? בזמן שחסד ואמת מן יצרנהו (בזמן שיש בו עשירים שגומלין ומזמין מזונות לעניים והם

ינצרוהו; 'מן' לשון מזונות)?

רבה בר בר חנה אמר: כגון יתד של מחרישה (קבילי"א, הויה תפיסת יד).

אמר רב נחמן: תנא דבי שמואל: 'דבר הניטל בשבת (אינו תפיסת יד,

ואוסר (דאי בעי שקיל ושדי ליה לבראי); דבר שאינו ניטל בשבת אינו אוסר';

תניא נמי הכי: 'יש לו טבל, יש לו עששית' (של ברזל חתיכות גדולות), וכל דבר שאינו ניטל בשבת - אינו אוסר'.

משנה:

המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת, אחד נכרי ואחד ישראל, הרי זה אוסר (דדירה בלא בעלים שמה דירה) - דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: אינו אוסר (דלאו שמה דירה); רבי יוסי אומר: נכרי אוסר, ישראל אינו אוסר, שאין דרך ישראל לבא בשבת; (רבי יוסי נמי סבירא ליה לאו שמה דירה, מיהו נכרי אוסר שמא יבא היום); רבי שמעון אומר: אפילו הניח ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר - אינו אוסר, שכבר הסיע מלבו (הסיח דירת ביתו מלבו).

גמרא:

אמר רב: הלכה כרבי שמעון, ודוקא בתו (דעביד איניש דדייר אצל חתנו), אבל בנו - לא (אין אדם מסיח דעתו מביתו לדור אצל כלתו שמא תתקוטט ויצא), דאמרי אינשי: נבח בכ כלבא (זכר, כגון חתנו) - עול, נבח בכ גורייתא (נקבה, כגון כלתו) - פוק.

משנה:

בור שבין שתי חצירות (חציו בזו וחציו בזו) - אין ממלאין ממנו בשבת (שזה ממלא מרשות חבירו) אלא אם כן עשו לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים, בין מלמטה (בגמרא מפרש) בין מתוך אוגנו (אף על פי שאינה נוגעת במים - קל הוא שהקילו חכמים במים, דאמר ביה גוד אחית למחיצה, ובלבד שתהא בתוך אוגן הבור, שתראה כהפסקה); רבן שמעון בן גמליאל אומר: בית שמאי אומרים מלמטה, ובית הלל אומרים מלמעלה; אמר רבי יהודה: לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהם (שמפסקת בין החצירות ומפסקת על פני הבור, ואף על פי שאינה נכנסת לתוך אוגנו).

גמרא:

אמר רב הונא: 'למטה' (דקאמרי בית שמאי) = למטה ממש (סמוך למים, ואין צריכין ראשי קנים ליגע במים); 'למעלה' (דקאמרי בית הלל) = למעלה ממש (סמוך משפתו מלמעלה אם ירצה דיו בכך), וזה וזה - בבור (אפילו לבית הלל צריך שתהא כל מחיצת עשרה מאוגן הבור ולפנים);

ורב יהודה אומר: 'למטה' (דבית שמאי) = למטה מן המים (שתהא המחיצה תחובה בקרקעית הבור), 'למעלה' (דבית הלל) = למעלה מן המים (ובהא מקילי: שאין קנים צריכין ליגע במים, אבל למעלה ממש - לא; 'מעלה' דרב יהודה הוא 'מטה' דרב הונא).

אמר ליה רבה בר רב חנן לאביי: הא דאמר רב יהודה 'למטה' = למטה מן המים; מאי שנא למטה ממש דלא, דעריבי מיא (תחת המחיצה)? למטה מן המים נמי, הא עריבי מיא (על המחיצה פעמים שהמים עמוקים מעשרה)? אמר ליה: לא שמיע לך הא דאמר רב יהודה אמר רב, ומטו בה משום רבי חייא: 'צריך שיראו ראשן של קנים (העליונים) למעלה מן המים טפח'?

ותו, הא דאמר רב יהודה 'למעלה' = למעלה מן המים' (לרב יהודה נמי אליבא דבית הלל, דאמרי 'למעלה מן המים' = סמוך למים, אבל רחוק מן המים - לא) מאי שנא למעלה ממש (דהוא רחוק מן המים) דלא (שאין מחיצת הפסק ניכרת במים), דעריבי מיא (ועריבי מיא להדיא)? למעלה מן המים נמי הא עריבי מיא (למטה נמי מאי הפסק איכא: הרי אין נוגעין במים)?

אמר ליה: לא שמיע לך הא דתני יעקב קרחינאה: צריך שישקע ראשי קנים (התחתונים) במים טפח (ובהא פליגי: דבית שמאי בעו מחיצה המפסקת עד התהום, ובית הלל בעו היכר מחיצה)?

ואלא הא דאמר רב יהודה 'קורה ארבעה' [טפחים] מתרת בחורבה (קורה התחובה מחומה לחומה בחורבה, כדרך חורבות הנופלות ונשארים בהן קורות, ויש ברחבה ארבעה והיא מוטלת על רחבה - מותב לטלטל תחתיה, דאמר שני חודיק יורדין וסותמין, דסבר לה כרבי ישמעאל ברבי יוסי דאמר [לקמן עמוד ב'] 'מחיצה תלויה מתרת', ולית הלכתא כוותיה; ולהכי נקט 'ארבעה': דכי אמרת 'חודיק יורדין וסותמין' - יהא בין חלל המחיצות ארבעה, דמחיצה העשויה לפחות מחלל ארבעה אינה מחיצה), ורב נחמן אמר רבה בר אבבה:

(עירובין פו, ב)

'קורה ארבעה מתרת במים' (בבור שבין שתי חצירות, ונתונה על רחבה באמצע הבור למעלה), 'הא קא אזיל דלי לאידך גיסא' (תחת כל רוחב הקורה חוץ לקורה בחלק חבירו) ומייתי?!

קים להו לרבנן דאין דלי מהלך יותר מארבעה טפחים. תחת קורה מיהא הא עריבי מיהא (ורב יהודה - הפסק מחיצה בעי?) אלא משום דקל הוא שהקילו חכמים במים (וליתא לדרב יהודה, אלא כדרב הונא: דבית הלל - למעלה ממש קאמרי), כדבעא מיניה רבי טבלא מרב: מחיצה תלויה, מהו שתתיר בחורבה? אמר ליה: אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים: קל הוא שהקילו חכמים במים.

אמר רבי יהודה לא תהא מחיצה [גדולה מן הכותל שביניהם]: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: רבי יהודה - בשיטת רבי יוסי אמרה, דאמר: מחיצה תלויה מתרת אפילו ביבשה (הלכך במים נמי אין צריך שתראה המחיצה עשויה בשביל המים ובתוך אוגני הבור), דתנן [סוכה פ"א מ"ט]: 'המשלשל' (טריצי"ר בלע"ז) דפנות מלמעלה למטה (שהתחיל לארוג מחיצות הסוכה למעלה, ואורג ובא למטה), בזמן שגבוהות מן הארץ שלשה טפחים (דגדיים בוקעים בה) - (היא לה 'תלויה', פסולה, ממטה למעלה) (שנוגעות בקרקע): אם גבוהות עשרה טפחים - כשירה (ואף על פי שאינן מגיעות לסכך; והכא לא גרס 'גבוהות מן הארץ' אלא 'אם גבוהות עשרה טפחים'); רבי יוסי אומר: כשם שמלמטה למעלה עשרה (מכשרת ליה ואף על גב דלא מטיא לסכך) - כך מלמעלה למטה עשרה (ד"ל לה באריג עשרה ואף על פי שאינה מגעת לארץ).

ולא היא: לא רבי יהודה סבר לה כרבי יוסי, ולא רבי יוסי סבר לה כרבי יהודה:

רבי יהודה לא סבר לה כרבי יוסי: עד כאן לא קאמר רבי יהודה אלא בעירובי חצירות, דרבנן, אבל סוכה - דאורייתא - לא; ולא רבי יוסי סבר לה כרבי יהודה: עד כאן לא קאמר רבי יוסי אלא בסוכה, דאיסור עשה הוא, אבל שבת - דאיסור סקילה הוא (אף על גב דברשות דרבנן ליכא סקילה, כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון) - לא אמר; ואם תאמר (הואיל ורבי יוסי לגבי שבת לית ליה מחיצה תלויה) אותו מעשה שנעשה בציפורי (על ידי מחיצה תלויה, כדאמר לקמן) על פי מי נעשה? - לא על פי רבי יוסי (והלא רבי יוסי - ראש של ציפורי הוה, ועל פיו היו עושין כולן, כדאמר בסנהדרין (דף לב, ב): אחר רבי יוסי לציפורי) אלא על פי רבי ישמעאל כרבי יוסי נעשה (שכבר נפטר רבי יוסי; ונלא גרסינן 'לא עיף רבי יהודה', דרבי יהודה - לאו בציפורי הוה, ועוד: דלרבי יהודה שרי דהא רשות דרבנן הוה כדלקמן), דכי אתא רב דימי אמר: פעם אחת שכחו ולא הביאו ספר תורה (לבית הכנסת) מבעוד יום (ובחצר אחרת הוה), למחר פרסו סדין על העמודים והביאו ספר תורה וקראו בו (והיו מביאין אותו דרך חצר שאינה מעורבת ופרסו סדינין על גבי עמודין להיות מחיצה מפסקת אצל מחיצות החצר מבית שהיה ספר תורה מונח בו ועד בית הכנסת, וכעין מבוי קטן, כדי הילוך בין סדינים למחיצות החצר, ולא היו בני החצר אוסרים שם: שלא היה פתח פתוח לו אלא אותו פתח לבדו, והנך סדינים - מחיצה תלויה הואי).

פרסו לכתחילה מי שרי? והא הכל מודים שאין עושין אהל עראי בשבת? ('הכל מודים' = רבי אליעזר ומחלוקתו שנחלקו בתוספת אהל גבי פקק חלון: דאיכא למאן דאמר פוקקין בו, ואף על גב דמוסיף על אהל עראי הוא - מודים שאין עושין את כל האהל לכתחלה [בשבת, בפרק 'כל הכלים' (דף קכה, ב);

אלא מצאו סדינין פרוסין על העמודים והביאו ספר תורה וקראו בו.

אמר רבה: רבי יהודה ורבי חנניא בן עקיבא אמרו דבר אחד (הקילו הרבה במים); רבי יהודה - הא דאמרן; רבי חנניא בן עקיבא - דתניא: 'דכי חנניא בן עקיבא אומר: גזוזטרא' (שהיא למעלה מן הים) שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות (מרובעות, שהן כ"ד טפחים על כ"ד טפחים) -

(עירובין פז, א)

חוקק בה (נקב באמצעיתה) ארבעה על ארבעה וממלא' (ואפילו אין לה מחיצות סביב - הויין לה עשרה טפחים הנשארים סביב הנקב לכל צד, ורואין אותן כאילו היו כפופין למטה כעין מחיצה תלויה על המים, ואמר נמי 'גוד אחית' כאילו יורדות וסותמות עד המים, והויין מים שכנגד הנקב רשות היחיד; ובציר מהכי לא סגי: דאין מחיצה פחות מעשרה גובה, ואין מחיצה פחות מארבעה טפחים חלל שביניהם).

אמר ליה אביי: ודילמא לא היא: עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא דאמר 'גוד אחית מחיצתא', אבל כוף וגוד (כוף רוחב הנסר שיהא כפוף למטה, כמחיצה, ואכתי הויא מחיצה תלויה, ומבעי לן למימר תו 'גוד אחית') - לא? ועד כאן לא קאמר רבי חנניא בן עקביא התם אלא בימה של טבריא (דהכי אמר לקמן דלאנשי טבריא היתר), הואיל ויש לה אוגנים ועיירות וקרפיות מקיפות אותה (אוגנים = שפה גבוה דהויא כמחיצות סביב לה, דאיכא קצת הכירא דהיתר, דהא כרמלית מדרבנן היא: גזרה משום הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, הואיל ויש לה קצת היתר, ואף על גב דאכתי כרמלית היא - דהא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוא, מיהו בתקנתא פורתא כי הא סגי), אבל בשאר מימות - לא?

אמר אביי: ולדברי רבי חנניא בן עקביא, היתה סמוכה לכותל בפחות משלשה טפחים (שהיתה כותל העליה על שפת המים, ואותו הנסר נתון על שני זיזין היוצאים מן הכותל, ושפת הנסר פחות משלשה סמוך לכותל - הויא לה האי כותל חדא מן המחיצות, והאזיר פחות משלשה שבינה ולכותל מהני לנקב, ומוסיף עליו טפח ומשהו פגם ברוחב הנסר על פני ארבעה לארכה להשלים הנקב לארבעה על ארבעה) - צריך שיהא אורכה ארבע אמות ורוחבה אחד עשר ומשהו (וצריך להיות בה רוחב עוד עשרה טפחים למימר בהו 'כוף למחיצה שנייה כנגד הכותל' - הרי י"א רוחב ומשהו, וארכה ארבע אמות להיות עשרה טפחים לשני ראשיה עד הנקב, דנימא 'כוף', וכשאתה כופף את שני הראשים - אף על פי שהנסר רחב י"א ומשהו - אין מועיל למחיצות חלל הנקב אלא טפח ומשהו מזה וטפח ומשהו מזה, שהרי עשרה טפחים בולטין מן המחיצה האמצעית ולחוץ לצד המים, שהרי המחיצה האמצעית כשכפפנו אותה נמצאת עומדת בשפת הפגם ואין מחיצות הראשין נמשכין ממנה לצד הכותל אלא טפח ומשהו, והוא מצטרף עם פחות משלשה לבד - והויא מחיצה ארבעה); היתה זקופה (לארכה) - צריך שיהא גובהה (ארכה) עשרה טפחים ורוחבה ששה טפחים ושני 'משהו' יין (וזקופה רחבה כנגד הכותל מופלג ארבעה מן הכותל, וכוף שפת רחב טפח ומשהו לכאן לצד הכותל - והרי שפתה עכשיו בפחות משלשה סמוך לכותל, והוא לבד - הרי מחיצת ארבעה לכאן; ועוד כוף טפח ומשהו בשפת רחבה השני לצד הכותל - הרי טפח ומשהו מחיצה, ופחות משלשה לבד - הרי מחיצת ארבעה מכאן ומחיצה השלשה שכנגד הכותל רחבה ארבעה שלימין - הרי חלל ארבעה במחיצותיו וגובהן עשרה, ופותח חלון בכותלו וממלא)!

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: היתה עומדת בקרן זווית (ששני כתלים מחיצות למים ואינה צריכה אלא שתי מחיצות) - צריך שיהא גובהה עשרה טפחים ורוחבה שני טפחים ושני 'משהו' יין (צריך שיהא גובה ארכה כשהיא זקופה עשרה טפחים ורוחבה שני טפחים ושני משהו יין, ומעמידה זקופה: שפת עוביה כנגד כותל האחד מופלג ממנו פחות משלשה, והוא לבד; נמצאת כאן מחיצה רחבה חמשה ומשהו, וכותל השני מכון כנגד רחבה מופלג ממנו ארבעה; כוף טפח ומשהו היתירין על מדת רחבה והטה אותם לצד כותל המופלג ארבעה, נמצאת שפת הנסר עומדת בפחות משלשה, והוא לבד - הרי שתי מחיצות של ארבעה)!

ואלא הא דתניא 'רבי חנניא בן עקביא אומר: גזוזטרא שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות - חוקק בה ארבעה על ארבעה וממלא' (הא דבעי רבי חנניא כ"ד על כ"ד) - היכי משכחת לה?

דעבידא כי אסיתא (שאין כותל סמוך לה וקבועה על יתדות, וצריך להיות כל חללה וכל מחיצותיה ממנה ונעשה כעין מדוכה; אסיתא = מורטי"ר [מדוכה]).

## משנה:

אמת המים שהיא עוברת בחצר - אין ממלאין הימנה בשבת (אמת המים אפילו ברשות היחיד - כרמלית היא) אלא אם כן עשו לה מחיצה (בתוך אוגניה על פני רוחבה) גבוה עשרה טפחים בכניסה וביציאה (שיהא ניכר שבשביל המים נעשית, ומחיצת החצר התלויה ועוברת על גבה אינה מועלת לה; ואף על גב דמחיצה תלויה מתרת במים - הני מילי היכא דנראית מחיצה שנעשית בשביל המים, כגון גזוזטרא דמתניתין, וכגון מחיצה שבתוך הבור);

רבי יהודה אומר: כותל שעל גבה תידון משום מחיצה;

אמר רבי יהודה: מעשה באמה של אבל שהיו ממלאין ממנה על פי זקנים בשבת ('אבל' = שם העיר, והיתה עוברת בתוך החצירות וממלאין הימנה בחצירות, דמהניא לה מחיצת כותל בחצר תלויה עליה; ורבי יהודה לטעמיה דפליג נמי במתניתין אבור);

אמרו לו: מפני שלא היה בה כשיעור (שלא היתה כשיעור כרמלית: או בעומק עשרה או ברוחב ארבעה, שאין מים נעשין רשות לעצמן בפחות מעומק עשרה ברוחב ארבעה, ואם עוברת ברשות הרבים - הויין רשות הרבים, כדתנן ב'הזורק' (שבת פ"א מ"ד דף קב) הזורק בים ארבע אמות - פטור, דכרמלית היא, ואם היה רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו - חייב, דרשות הרבים הוא! וכמה הוא 'רקק מים'? פחות מעשרה טפחים; אלמא מים שאינן עמוקין עשרה אינם רשות לעצמן, וכי הוו נמי בחצר - הוו להו רשות היחיד).

## גמרא:

תנו רבנן [תוספתא עירובין פ"ו ה"כו [ליברמן]]: 'אמת המים שעוברת בחצר אין ממלאין הימנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בכניסה וביציאה' [עשו לה בכניסה ולא עשו לה ביציאה] (לא מהני מידי, דהא מחוברת למים שחוק לחצר

ביציאתה, ונעשית הכל כרמלית; אבל כי עשו בכניסה וביציאה - אינה כרמלית: דומה כמי שמתחלת בחצר (ז), **עשו לה ביציאה ולא עשו לה בכניסה - אין ממלאין הימנה כשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה עשרה טפחים ביציאה וככניסה; רבי יהודה אומר: כותל שעל גבה תידון משום מחיצה; אמר רבי יהודה: מעשה באמת המים שהיתה באה מאכל לצפורי, והיו ממלאין הימנה כשבת על פי הזקנים.**

**אמרו לו: משם ראייה? - מפני שלא היתה עמוקה עשרה טפחים ורוחבה ארבעה** (או לא היתה רחבה ארבעה, דלא חשיב פחות מארבעה למיהוי רשותא לנפשיה) - **תניא אידך: 'אמת המים העוברת בין החלונות** (למבוי או לחצר, ובתים מכאן ומכאן על שפתו, וחלונות פתוחין להן למלאות): **פחות משלשה** (מפרש ואזיל במאי קאמר) - **משלשל דלי וממלא; שלשה - אין משלשל דלי וממלא;**

**רבי שמעון בן גמליאל אומר: פחות מארבעה - משלשל דלי וממלא; ארבעה אין משלשל דלי וממלא;**

**במאי עסקינן** (האי שיעורא דשלשה וארבעה)? **אילימא באמת המים גופה** (אי נימא ברוחב אמת המים, דקאמר תנא קמא: שלשה רוחב הויא כרמלית, ואין ממלאין ממנה לרשות היחיד) - **ואלא הא, דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: 'אין כרמלית פחותה מארבעה', לימא כתנאי אמרה לשמעתייה** (דהא רבנן - בשלשה רוחב קרו לה כרמלית, ואין ממלאין ממנה ברשות היחיד)?

**אלא באגפיה, ולהחליף** (דיש באמה שיעור כרמלית, והכא - בשיש לה אגפים גבוהים, ומהני למיהוי הנך אגפים מקום פטור כי לית להו רוחב שלשה, ומשלשלין את הדלי ומניחו על אגפים, ומשם מחליפו לאמה, וממלאהו, וחוזר ומניחו על אגפים, ומשמחליפו לרשות היחיד - דהשתא מהני אגפים להחליף המשאוי מכרמלית לרשות היחיד ומרשות היחיד לכרמלית, וקאמר רבנן דאי אית בהו רוחב שלשה תו לא הוי מקום פטור אלא רשותא באגפי נפשיה, ולא בטיל להכא ולהכא);

**והא: כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: 'מקום שאין בו ארבעה על ארבעה - מותר לבני רשות היחיד ולבני רשות הרבים לכתף עליו, ובלבד שלא יחליפו** (דרך מקום פטור) **'** (דהא כיון דאמרינן מותר לאלו ולאלו לכתף עליו - מקום פטור חשיב ליה, וקאמר ל'א יחליפו')?

**התם רשויות דאורייתא** (רשות היחיד ורבים איסורא דאורייתא להוציא מזה לזה, אשתכח דמתעבדא איסורא דאורייתא דרך מקום פטור),

#### (עירובין פז, ב)

**הכא** (אבל מכרמלית לרשות היחיד) - **רשויות דרבנן** (ומחליפין דרך מקום פטור; ואף על גב דחשיב רב דימי מקום פטור בפחות מארבעה, והכא קאמר רבנן דשלשה לא הוי מקום פטור - ליכא למימר דהא שמעתא בתרייתא דרב דימי כתנאי אמרה, דאיכא למימר: דגבי רשויות דאורייתא, דחשיבי, הוי פחות מארבעה הסמוך להו בטל אצלן, אבל לגבי כרמלית - לא בטיל מכי הוי רוחב שלשה).

**והא רבי יוחנן - ברשויות דרבנן** (כגון שתי חצירות) **נמי אמר** (ד'לא יחליפו' דרך מקום פטור דקאמר: אלו מעלין מכאן לכותל ואלו מעלין מכאן, והוא הדין דמורידין, אבל לאחלופי - לא, דאמר התם 'ואזדא רבי יוחנן לטעמיה', ומייתי עלה להא דרב דימי: מקום שאין בו ארבעה על ארבעה בטל לאלו ולאלו, ובלבד שלא יחליפו), **דתנן** [עירובין פ"ז מ"ח]: **'כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים ורוחב ארבעה - מערבין שנים ואין מערבין אחד; היו בראשו פירות - אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין; נפרץ הכותל, עד עשר אמות - מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד, מפני שהוא כפתח; יותר מכאן - מערבין אחד ואין מערבין שנים'** והוינן בה: **אין בו ארבעה מאי? - אמר רב: אויר שתי רשויות שולטת בו** (דכיון דלא הוי ארבעה על ארבעה - לא הוי רשותא לנפשיה, ושולטין שניהם ברוחבו), **ולא יזיז** (בראשו) **בו** (אפילו) **מלא נימא** (וכל שכן שלא יוריד הימנה כלום, ולא יעלה מן החצירות עליו כלום); **ורבי יוחנן אמר: אלו מעלין מכאן ואוכלין, ואלו מעלין מכאן ואוכלין** (דבטיל לגבייהו, לקולא);

**ואזדא רבי יוחנן לטעמיה** (מסקנא דאתקפתא היא), **דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו, ובלבד שלא יחליפו.**

**ההיא** (ד'אלו מעלין מכאן ואלו מעלין מכאן', דמשמע - אבל לאחלופי לא) - **זעירי אמרה** (משמיה דרבי יוחנן, אבל לרב דימי אליבא דרבי יוחנן מותר להחליף [על גבי הכותל בין החצירות]), **ולזעירי קשיא הא** (דקתני לעיל 'פחות משלשה משלשל דלי וממלא', וליכא לאוקמא אלא באגפיה, ולהחליף; אלמא ברשויות דרבנן מחליפין דרך מקום פטור)!

**זעירי מוקים לה** (פלוגתייהו דרבי שמעון בן גמליאל ורבנן) **באמת המים גופה** (ברוחב אמת המים גופה, ואמרי רבנן דבשלשה מקריא כרמלית), **ורב דימי** (דאמר אין כרמלית פחותה מארבעה) - **תנאי היא.**

וְתִיהוּי (האי אמה, אפילו לית בה שיעור כרמלית) כִּי חוּרֵי כְרַמְלִית (ליתסר משום חורי כרמלית, כי היכי דאמרינן במסכת שבת (דף ז,ב) חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמי, כגון כותל הסמוך לרשות הרבים ויש בו חור וזרק ארבע אמות ונח שם – חייב, דחשיבי ליה הנחה ברשות הרבים – הכא נמי, הואיל ויש בה שיעור כרמלית קודם שתכנס לעיר – השתא נמי תיתסר, דמכרמלית אתיא) ! ? אבִּי בִּר אבִּין וּרְבִּי חֲנִינָא בִּר אבִּין, דאמרי תרוייהו: אִין חוּרִין לְכַרְמְלִית (דלא אחמירו ביה רבנן כולי האי) . רב אשי אמר: אפילו תימא יש חורין לכרמלית, הני מילי בסמוכה (כגון חור שבכותל הסמוך לקרפף יותר מבית סאתים), הכא במופלגת (שאין בה כשיעור אלא למרחק) ! רבִּינָא אמר: (האי שיעורא דשלשה וארבעה דרבנן ורבי שמעון בן גמליאל – לא בשיעורא דאמה גופה, ולא באגפיה, ולהחליף) כגון דעבד לה נִיפְקִי (מוצאות) אפומה (בכניסה וביציאה, והתחיל המחיצה סמוך לאגפיה בתוך אוגניה מכאן ומכאן, ולא חיברה באמצע שיהו המים נכנסין ויוצאין דרך שם), ואזדו רבנן לטעמיהו (ואמרי רבנן דפחות משלשה אמרינן לבוד, אבל שלשה – לא אמרינן לבוד, ואסור, דפירצה היא) ורבי שמעון בן גמליאל לטעמיה (דאמר בפרק קמא פחות מארבעה = לבוד) .

משנה : גזוזטרא שהיא למעלה מן המים, אין ממלאין הימנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים (כל סביבותיו או סביב הנקב ארבעה על ארבעה החקוק באמצעיתה, דגוד אחית אמר להכשיר אף על פי שהיא תלויה; אבל כוף וגוד – כחנניא בן עקביא – לא אמר), בין מלמעלה בין מלמטה (מחוברת לגזוזטרא מתחתיה); וכן שתי גזוזטראות זו למעלה מזו (אפילו זו שלא כנגד זו, ובלבד שלא תהא מופלגת מכנגדה במשך הכותל ארבעה, כדאמר בגמרא): עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה – שתייהן אסורות (למלאות בנקב העליונה) עד שיערבו. (והתחתונה בנקב שלה – אין צריך לומר שהיא אסורה, דהא מכרמלית לרשות היחיד קא ממלא.)

גמרא : מתניתין דלא כחנניא בן עקביא, דתניא: 'חנניא בן עקביא אומר: גזוזטרא שיש בה ארבע על ארבע אמות – חוקק בה ארבע על ארבע זמלא' (ואין צריך בה מחיצה אחרת, דאמרינן 'כוף וגוד', הואיל ויש עשרה לכל רוח לנקב). אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא: לא התיר רבי חנניא בן עקביא אלא בימה של טבריא, הואיל ויש לה אוגנים ועיירות וקרפפות מקיפות אותה, אבל בשאר מימות – לא.

תנו רבנן: 'שלשה דברים התיר רבי חנניא בן עקביא לאנשי טבריא: ממלאין מים מגזוזטרא בשבת, וטומנין (פירותיהן) בעצה (פסולת קטנית), ומסתפגין באלונטית (בגד שמסתפגין בו כשיוצאין מבית המרחץ)'. 'ממלאין מים מגזוזטרא בשבת' – הא דאמרן (מגזוזטרא שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות); 'וטומנין בעצה' (ואף על פי שלקטו מן השדה בהשכמה והטל עליו – אין מכשירין את הפירות, כדמפרש לקמיה) – מאי היא? דתניא: 'השכים (קודם היום) להביא פסולת (להביא פסולת תבואה מן השדה להטמין בו פירות), אם בשביל שיש עליו טל (אם לכך נתכוון להשכים: שרוצה ונוח לו בטל שעליו, והשכים עד שלא ייבש) – הרי הוא ב'כיותן', ואם בשביל שלא יבטל ממלאכתו – אינו ב'כיותן', וסתם

(עירובין פח, א) אנשי טבריא (בעלי מלאכה היו) – כמי שלא יבטל ממלאכתו דמי; 'ומסתפגין באלונטית' מאי היא? דתניא: ' (ביום טוב ובשבת, אם רחץ בצונן) – מסתפג אדם באלונטית (ואין חוששין שמא יסחוט) ומניחה בחלון, ולא ימסרנה לאוליירין (בלנין) מפני שחשודין על אותו דבר (סחיטה); רבי שמעון אומר: אף מביאה בידו לתוך ביתו (ואין חוששין שמא ישכח ויסחוט)'. אמר רבה בר רב הונא: לא שנו (שמחיצה תלויה מתרת בגזוזטרא לרבנן) אלא למלאות, אבל לשפוך (שופכין בנקב למים) – אסור (מפני שהנהר מוליך השופכין חוץ למחיצת הגזוזטרא) .

מתקיף לה רב שיזבי: וכי מה בין זה לעוקה (דתנן במתניתין [פ"ח מ"ט]: *חצר שפחותה מארבע אמות - אין שופכין לתוכה מים בשבת אלא אם כן עשו לה עוקה* [= גומא] *מחזקת סאתים*; ונתני עלה: 'אף על פי שנתמלאה העוקה מבעוד יום - שופכין לה מים בשבת, ואף על פי שהמים יוצאין הימנה לרשות הרבים')?

הני תימי (המים עשוין לכלות ולהבלע בקרקע, הלכך כי שפך - אדעתא דליבלעו בדוכתייהו קא שפך, ואי נפקי לבר - לאו מחשבתו להכי הוא, ולא נתקיימה מחשבתו, ושרי: דאפילו איכוון - איסור ממש ליכא, דהא ברשות היחיד שפך) והני לא תימי (אבל הכא מידע ידיע דודאי נפקי ולא תימי). איכא דאמרי: אמר רבה בר רב הונא: לא תימא 'למלאות הוא דשרי, לשפוך אסור' אלא לשפוך נמי שרי (דאיהו לא איכפת ליה דליפקו לבראי, אבל חצר הפחותה מארבע אמות - נחא ליה דליפקו לבר שלא ילכלך את חצרו, הלכך בעי עוקה: דבעוקה נחא ליה דליבלעו);

אמר רב שיזבי: פשיטא! היינו עוקה!  
מהו דתימא 'הני תימי והני לא תימי' - קא משמע לן.

וכן שתי גזוזטרות זו [זו למעלה מזו: עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה - שתיהן אסורות עד שיערבו]:

אמר רב הונא אמר רב: לא שנו אלא בסמוכה (שאינה רחוקה מתחתונה במשך הכותל ארבעה טפחים\*), אבל במופלגת - עליונה מותרת (כדאמרינן: דאין תשמיש לתחתונה בעליונה אלא דרך זריקת משך ארבעה טפחים);

ורב לטעמיה, דאמר רב: אין אדם אוסר על חבריו דרך אויר.  
(\*אני שמעתי [סמוכה =] שאינה גבוהה ממנה עשרה, ולא מצינו לשון הפלגה בהש"ס בגובה אלא במשך, כדתנן במתניתין באנשי חצר ומרפסת; ועוד: לרב, מה לי גבוהה או נמוכה? הא איהו דאמר (לעיל דף פג, ב), לזה בשלשול ולזה בזריקה - שניהם אסורין! ועוד: מהא מתניתא מותבין תיובתא לשמואל בפירקין (לעיל דף פג, ב), ואי רב גופיה כדקיימן בגו עשרה דהדי אוקמה, היכי מותיב לה? ואביי דתרצה 'כגון דקיימן בגו עשרה', דהדי - מאי חדושיה?)

אמר רבה אמר רבי חייא, ורב יוסף אמר רבי אושעיא: יש גזל בשבת וחורבה מחזיר לבעלים.

הא - גופא קשיא: אמרת 'יש גזל בשבת' אלמא קניא, 'וחורבה מחזיר לבעלים' אלמא לא קניא?! (השתא סלקא דעתא דהכי קאמר: מותר לגזול בשבת רשויות ולהשתמש בה בחורבתו של חבריו הסמוכה לו כי היכי דרגיל בה בחול: הואיל וסתם חורבה אין הבעלים משתמשין בה כל כך - קני לה האי בגזלתו כשאר גזלנים, ונעשית רשותו; וחוורבה מחזיר לבעלים - משמע על כרחו: איסור שבת מחזירה לבעלים, וצריך להחזירה, ואין קנויה לו! אלמא אסור להשתמש בה!?) הכי קאמר: יש דין גזל בשבת, כיצד? - דחורבה מחזיר לבעלים (דין השבת גזלה נוהג ברשות של שבת, דחורבה מחזיר הגזילה לבעלים, ואסור להשתמש בה).

אמר רבה: ומותבין אשמעתין 'וכן שתי גזוזטרות זו למעלה מזו וכו' (הא רשותא דעליונה היא, ותחתונה זו - שלא כדין משתמשת בה בחול, ואפילו הכי כיון דרגילה בה - אסרה עלה), ואי אמרת יש דין גזל בשבת - אמאי אסורות?  
אמר רב ששת: הכא במאי עסקינן? - כגון שעשו מחיצה (של עליונה) בשותפות.

אי הכי, כי עשו (בני תחתונה) לתחתונה (אם יש להם שותפות בעליונה) נמי (אסרי עלה)?

כיון דעשו לתחתונה - גלוי גלי דעתה ד'אנא בהדך לא נחא לי' (גלויי גליא דעתה תחתונה לעליונה דסלקה נפשה בשבת מינה, דהא מחיצה זו אינה נעשית אלא להיתר שבת).

משנה:

חצר שהיא פחותה מארבע אמות, אין שופכין בתוכה מים בשבת (מפרש לה בגמרא) אלא אם כן עשו לה עוקה (גומא) מחזקת סאתים (בגמרא מפרש טעמא דשעורא) מן הנקב ולמטה (שהחלל שלה מחזיק סאתים) בין מבחוץ בין מבפנים (בין שעשה לעוקה בתוך החצר בין שעשאה ברשות הרבים סמוך לחצר), אלא שמבחוץ צריך לקמור (לכסות פיה בנסרים, שיפלו המים מידי לתוך מקום פטור), מבפנים אין צריך לקמור;

רבי אליעזר בן יעקב אומר: ביב (חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לרשות הרבים) שהוא קמור ארבע אמות ברשות הרבים (קים לן בארבע אמות יש שיעור ליבלע בהם סאתים מים שאדם עשוי להסתפק בכל יום) - שופכים לתוכו מים בשבת (דתיימי מים; ואי נמי לא תימי - דיש בו מים מבעוד יום, כיון דרוב ימות השנה עשוין ליבלע הכי נמי כי נפקי לבראי לאו להכי איכוון, וכיון דלא נתקיימה מחשבתו - שרי: דאפילו מתכוין לאו איסורא דאורייתא איכא הכא, דהא לאו ברשות הרבים זריק להו איהו גופיה, אלא מאליהן יוצאין; הלכך - כי לא מיכוין - שרי לכתחילה);

וחכמים אומרים: אפילו גג או חצר מאה אמה לא ישפוך על פי הביב (כלומר בתוך החריץ, ואף על פי שיש אורך מכאן עד יציאתו מאה אמה ויכולין ליבלע: כיון דבגופיה קא שפיר - מקלחי להדיא ובכח לרשות הרבים, והרואה אומר ששופכן סמוך ליציאתו ובעי דליפקו, כדאמר בגמרא: גזרה שמא יאמרו צנורו של פלוני מקלח מים בשבת), אבל שופך הוא לגג, והמים יורדין לביב; החצר והאכסדרה מצטרפין לארבע אמות, וכן שתי דיוטאות (עליות וחצר פחותה מארבע אמות לפניהם ששופכין בה מימיהם) זו כנגד זו, מקצתן (בני האחת) עשו עוקה (בחצר) ומקצתן (ובני האחת) לא עשו עוקה, את שעשו עוקה - מותרין, את שלא עשו עוקה - אסורין.

גמרא:

מאי טעמא? (אחצר פחותה מארבע אמות קאי, דמשמע 'הא ארבע אמות שרי') אמר רבה: מפני שאדם עשוי להסתפק סאתים מים בכל יום; בארבע אמות אדם רוצה לזלפן (שראויה היא לזלף: להרביץ עפרה שלא יעלה אבקה, דבימות החמה מוקמינן לה למתניתין לקמן בברייתא, וכיון דרוצה לזלפן, אי נמי שפיר להו ונפקי - לא מתקיימא מחשבתו),

(עירובין פח, ב)

פחות מארבע (אינו ראוי לזלף) - שופכן (וכי נפקי - מקיימא מחשבתו, וגזור רבנן עליה דילמא אתי למישרי זריקה בהדיא לרשות הרבים); אי דעביד עוקה - שרי, אי לא אסור.

רבי זירא אמר: ארבע אמות - תימימי (מיא בארבע אמות ראויין ליבלע סאתים, הלכך אי נמי נפקי לבר - לא מקיימא מחשבתו), פחות מארבע אמות - לא תימימי. מאי בינייהו?

אמר אביי: אריך וקטין איכא בינייהו (כגון שישנה שמונה אמות על שתיים, דאיכא קרקע כשיעור ארבע מרובעות, ויש מקום להבלע סאתים, אבל לזלף אינה ראויה; לרבה אסור לשפוך בלא עוקה; לרבי זירא לא בעי עוקה; ובין למר ובין למר 'ארבע אמות' דמתניתין - באורך וברוחב משמע: דאי לא יהיב שיעורא נמי לפותיא - אין כאן שיעור מפורש כלום, ומשמע אפילו רחבה משהו, וליכא לאוקומי בה טעמא).

תנן: 'חצר ואכסדרה מצטרפין לארבע אמות' (לפוטרה מן העוקה); (קא סלקא דעתא באכסדרה העומדת חוץ לחצר כנגד אחד מן המקצועות, ומצטרפת להשלים השיעור; אלמא טעמא כדי שיהא שם שיעור לבליעת המים הוא, דהא הכא לאו ארבע מרובעות נינהו דליתחזו לזלף); בשלמא לרבי זירא ניחא, אלא לרבה קשיא?

תרגמא רבי זירא אליבא דרבה: באכסדרה מהלכת על פני כל החצר כולה (כגון חצר ארבע על שתיים ואכסדרה מהלכת על פני כולה להשלים ארבע על ארבע). תא שמע: 'חצר שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות - אין שופכין לתוכה מים בשבת' (ארבע אמות על ארבע אמות' גרס בברייתא, אלמא מרובעות בעינן); בשלמא לרבה ניחא, אלא לרבי זירא קשיא?

אמר לך רבי זירא: הא מני? - רבנן היא (דלא שרו ליה משום שיעור מקום לבליעת המים, כדתנן במתניתין: אפילו ביב מאה אמה לא ישפוך לתוכו, אלא על הגג או על החצר; אלמא טעמא דידהו משום זילוף הוא; וגבי ביב - מגלי דעתיה דקא שפיר דלאו בר זילוף הוא), ומתניתין (ורישא דמתניתין) - רבי אליעזר בן יעקב היא (דאמר טעמא משום שיעור מקום לבליעה, כדתנן 'ציב שהוא קמור ארבע אמות').

ומאי דוחקיה דרבי זירא לאוקמה למתניתין כרבי אליעזר בן יעקב (לפרושי מתניתין משום דתיימי מיא, ושרי ליה באריך וקטין, ומיבעי ליה לאוקומי כרבי אליעזר? לוקמה דבעיא ארבע אמות מרובעות, ומשום זילוף, וכרבנן)?

אמר רבא: מתניתין קשיתה: מאי איריא דתני 'חצר שהיא פחותה' (שהיא פחותה משמע שחסר שיעורה, הא יש בה שיעור ארבע אמות על ארבע אמות, לא שנא בריבוע ולא שנא באריך וקטין - שרי!)? ליתני 'חצר שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות' (דמשמע: שאינה עשויה בריבוע זה, ואפילו יש בה כשיעור)!? אלא לאו שמע מינה דרבי אליעזר בן יעקב היא? - שמע מינה.

והא מדסיפא רבי אליעזר בן יעקב - רישא לאו רבי אליעזר בן יעקב!?

כולה רבי אליעזר בן יעקב היא, וחסורי מיחסרא והכי קתני: 'חצר שהיא פחותה מארבע אמות - אין שופכין לתוכה מים בשבת', הא ארבע אמות - שופכין, שרבי אליעזר בן יעקב אומר: כיב הקמור ארבע אמות ברשות הרבים - שופכין לתוכו מים בשבת.

רבי אליעזר בן יעקב אומר: ביב הקמור [ארבע אמות ברשות הרבים - שופכים לתוכו מים בשבת; וחכמים אומרים: אפילו גג או חצר מאה אמה לא ישפוך על פי הביב, אבל שופך הוא לגג, והמים יורדין לביב]: מתניתין (דקתני לרבנן אבל שופך הוא על הגג והן יורדין לביב, כלומר: לצנור החקוק בו) דלא כחנניא, דתניא: 'חנניא אומר: אפילו גג מאה אמה - לא ישפוך, לפי שאין הגג עשוי לבלוע אלא לקלח' (דלא כחנניא - דלדידה בחצר שרי, בגג אסור; גגין שלהן לא היו משופעין אלא חלקין כעין עליות שלנו, וטחין אותו בטיח מעזיבה, וחוקקין צנורות לקלח גשמים ושופכין השופכין שם); תנא: 'במה דברים אמורים (דצריך עוקה)? - בימות החמה, אבל בימות הגשמים - שופך ושונה ואינו נמנע.'

מאי טעמא? אמר רבא: אדם רוצה שיבלעו מים במקומן (ולא איכפת ליה דליפקו, דבלאו הכי חצרו מטונפת ועומדת מפני הגשמים).

אמר ליה אביי: והרי שופכין דאדם רוצה שיבלעו (הנשפכין לו לביב ארוך מאה אמה שיש בו שיעור להיבלע בו), וקתני (וקא אמרו רבנן במתניתין) 'לא ישפוך'?! (להנך דביב קרי 'שופכין' סתמא, ולהנך דחצר קרי 'מים', לפי שפעמים הוא מזלפן); אמר ליה: התם (בימות הגשמים) למאי ניוחש לה? אי (משום דניחא ליה דניפקו) משום קלקול חצירו - הא מיקלקלא וקיימא (בגשמים); ואי משום גזירה שמא יאמרו 'צנורו של פלוני מקלח מים' (ואתי למעבד בימות החמה, אי נמי אתי למימר 'שרי לזרוק בהדיא לרשות הרבים, דמה לי בצנור ומה לי ברשות הרבים ממש, האי נמי להכי מתכוון')? - (להא ליכא למיחש, ד) סתם צנורות (בימות הגשמים) מקלחים הם (ואמרו מי גשמים נינהו; אבל גבי ביב בימות החמה - אף על גב דיש בו שיעור ואדם רוצה שיבלעו במקומן - איכא למיחש שמא יאמרו).

אמר רב נחמן: בימות הגשמים, עוקה מחזיק סאתים - נותנין לו סאתים, מחזיק סאה - נותנין לו (רשות להסתפק ולשפוך) סאה (והאי דקאמרי לעיל 'שופך ושונה ואינו נמנע' - סבירא ליה לרב נחמן בעוקה קטנה, ושיעור מדתה קאמר תנא דברייתא דשרי); בימות החמה מחזיק סאתים נותנין לו סאתים, סאה אין נותנין לו כל עיקר.

בימות החמה נמי מחזיק סאה נתיב ליה סאה? גזירה דלמא אתי ליתן ליה סאתים. אי הכי בימות הגשמים נמי ליגזור? התם מאי ניוחש לה? אי משום קילקול (אי נמי אתי למיתב סאתים לא איכפת לן, דהא הוא גופיה לא יליף מינה חורבה למימר 'כי היכי דשרי ליה לשפוך בעוקה זו כדי לצאת לחוץ הכי נמי שרי למשדינהו לבראי', דהא לא מקיימא מחשבתו ולא ניחא ליה דליפקו מיא) - הא (חצרו) מיקלקלא וקיימא; אי משום גזירה שמא יאמרו (הרואים): 'צנורו של פלוני מקלח מים' (וסבורין שהוא מתכוון לכך) - סתם צנורות מקלחין הן (ומיהו לכתחלה לא שרינן ליה טפי משיעורא)!

אמר אביי: הילכך (כיון דליכא למיחש למידי) - אפילו כור ואפילו כוריים (קא שרי תנא דברייתא)!

וכן שתי דיוטאות זו כנגד זו [מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו עוקה, את שעשו עוקה - מותרין, את שלא עשו עוקה - אסורין]: אמר רבא: אפילו עירבו (שתי העליות, דליכא למיחש אי שרי להו להני על ידי עוקא דהנך אתי לאפוקי מאני מן הבתים ולהורידן לחצר בהדיא עד שפת העוקה ברגליהם, וקא מטלטל בחצר דלא מיערב - אפילו הכי אסור).

אמר ליה אביי: מאי טעמא? אילימא משום נפישא דמיא (דיש כאן ארבע סאים לשני בתים) - והתניא: 'אחת לי עוקה, ואחת לי גיסטרא' (כלי חרס שנסדק ונתנו שם חציו לקבל המים; להכי נקט 'גיסטרא': דלא חזיא לתשמישא אחרנא), כריכה (חריץ רחב כעין ביבר שעושין לדגים), ועריכה (ספינה קטנה): אף על פי שנתמלאו מים מערב שבת - שופכין לתוכן מים בשבת? אלא אי איתמר - הכי איתמר: אמר רבא:

(עירובין פט, א)

לא שנו אלא שלא עירבו, אבל עירבו - מותרין.

וכי לא עירבו מאי טעמא לא?

אמר רב אשי: גזירה דילמא אתי לאפוקי ממאני דבתים להתם (לשפת העוקה לשפוך לתוכה).

הדרן עלך כיצד משתתפין